

SZELÍD HARCOSOK

CSÁMER ISTVÁN

SZELÍD HARCOSOK

regény

Kalocsa, 1965-1967

írta: Csámer István

2020-2023

ELŐSZÓ

A háborúk jöttek-mentek, a forradalom is elmúlt. Béke lett. De mi lett a harcosokkal? Kell-e a békében harcos? Kell! A békét is a harcosok biztosítják ezek a szelíd harcosok, más néven a kiskatonák, ahogyan a civilek hívják. Mit is csinálnak: vigyáznak a civilek álmára, arra, hogy biztonságban nevelhessék gyermekeiket, dolgozhassanak és élhessék a boldog napjaikat. Míg a civil alszik, addig a kiskatona a koromsötét, vagy a csillagfényes éjszakában, álmoságát leküzdve vagy nem, éberen őrködik, hogy az imperialista ellenség, aki a kerítés túl oldalán leskelődik, be ne tehesse a lábát. A regényben szereplő harcosok mind igazi személyek. Egytől-egyig a kötelező katonai szolgálatra bevonult tizenhét éves fiatalok. Abban az időben, úgy ötven évvel ezelőtt a fiatal fiúknak be kellett vonulni a tényleges katonai szolgálatra, ez akkor két év volt. Itt a fiatal megemberesedett, emberré vált, mondták. Nőszülhetett! Tervezhette az életét, a családalapítást. Mit is kapott a harcos két év alatt? Na, kedves olvasó, megtudja, ha elolvassa ezt a regényt! Ha kortárs olvassa, az felidézi a saját élményeit, kicsit megtoldja, mint horgász, aki tud mesélni. A fiatal az pedig derülhet a megtörtént eseményeken.

Debrecen, 2020. évben

Szeretettel a szerző

ELSŐ

A laktanya

A kalocsai laktanya udvarára belépve egy civil igencsak meglepődne, na, nem azért, hogy a kapuban álló karszalagos kiskatona kérdőre vonná a látogatás okáról, hanem ezért, mert a szokatlan rend és tisztaság megzavarná. Hol is vagyok, mi ez: arborétum vagy a szomszédos Gecsemáné-kert, a püspöki birodalomból. Miután a látogató magához tér, és a látása is megjön, körülnéz. Az udvaron nagyon sok épület van, többnyire négyemeletesek. Itt mindjárt jobbra a parancsnoki épület, az ezredparancsnok, és a vezérkari tisztek irodái. Az út bal oldalán, ott, távolabb sorakoznak a zászlóalj épületei. Öten, szépen úgy szabályos rendben, katonásan. Ott jobbra pár nyárfából álló kiserdőn túl, a Gecsemáné-kert szomszédságában húzódik meg egy hosszú, egy emeletes épület a pszichológiai kezelő, vagyis a kantin. Egy gondolatot érdemes róla megemlíteni, mert szerves része a katonaéletnek. Munka után, vagyis a kiképzések gyötrelmes fáradalmait, nem beszélve a pszichés terhelés kezelése, oldása érdekében, itt kapcsolódik ki a katona. Van csapolt sör döggivel, de ha a sör nem kábít elég gyorsan, rá kell lökni néhány kisüveg sósborszeszt, ami már hatást gyakorol. Más folyékony tudatmódosító a laktanyákban nincs. Egy fáradságos bevetés után elő szokott fordulni, hogy sokan jönnek kezelésre, ilyenkor egy talpalatnyi hely nincs, sem egy üres hordó, amin lehetne üldögelni. A már dörzsölt, öreg katonák ezt úgy oldják meg, hogy a hírhozót megjátszva riadót kiabálnak valamelyik zászlóaljnak, így ritkítva a kezelésre váró tömeget. Egészen távol, kisebb ködben látni sem lehetne, van a technikai épület. Itt található a szerelőműhely, az üzemanyag tankoló, a kocsis mosó és számtalan garázs. A vontatással szállítható fegyverek számára, oldalt, egy hosszú garázssor biztosít helyet, itt állandó fegyveres őr van. Most már el lehet mondani, - mert eddig titkos volt - hogy A laktanyában szinte minden fegyvernem megtalálható. Van itt lövész, akik a bokorugrók, harckocsizók, a jó öreg háborút

megjárt T-34 es tankokkal, tüzér, tüzérből sokféle. A civil persze nem tudja, hogy ide tartozik az ágyús, az aknavető, a rakétás, ezek a lövegek mind a földi harcot szolgálták, katonanyelven támogatták a gyalogságot.

Majd el felejtettem! Itt középén a laktanya mértani közepén van talán a legfontosabb hely: az alakuló tér. Itt történnek a kínzások, persze csak szabályzat szerint. Menetelés, fordulók gyakorlása vagy éppen a kedvelt vigyázmenet. A tér ad lehetőséget a parancskihirdetésekre is, vagy éppen az ezred fúvószenekara ad indulókat a vigyázmenet gyakorlásához. Most is a fülembe cseng a népszerű Rákóczi-induló dallama, vagy a kihagyhatatlan Hunyadi-induló. Ezért a tisztesség kedvéért meg kell említeni, hogy a mai katonai díszszemlék, parádék nélkülözhetetlen indulói. A nagy események is itt zajlanak, csak megemlítem: ünnepi rendezvények, avatások, kitüntetések átadása. Ha valamit kifelejtettem, gyere és nézz körbe, lehetőleg mundérban.

MÁSODIK

A század

Ideiglenesen a negyedik zászlóalj volt az otthonom, pontosabban az első század. A körlet, -katonáéknál a lakosztályt így hívják- az első lépcsőforduló után volt. A szoba ahol a katona lakott igen tágas, rengeteg ablakkal ellátva. Két oldalt az ablakok alatt sorakoztak a fegyverolajjal átsikált vaságyak, oldalanként ötven ágygal. Az ágyakon szalmazsák, szépen szögletesre kitömve. Napközben az ágyra ráülni szigorúan tilos volt, mert akit a parancsnokok rajtakaptak, az a katona pórul járt. Hogyan? Úgy hogy bejött a gólya és szétrúgta a szalmazsákot, beterítve szalmával az egész körletet. A katonának máskor már nem volt kedve az ágyra ülni, vagy éppen ráfeküdni. A szabályzat szerint azonban volt kivétel: „Aki több mint huszonnégy órás szolgálatból tér vissza az az ágyára hat órát igénybe vevő időre ráfeküdhett”. Ezt a mindenkori ügyeletes bejegyezte, nehogy rárepüljön a gólya.

Említettem, hogy századról van szó. Békeidőben, amiben most vagyunk a századok nem voltak feltöltve, az-az nem volt teljes létszám. Két-három raj lézenget, vagy elfoglalták magukat valami fontos tennivalóval. Többen szolgálatban voltak, vagy a garázsban karbantartást végeztek. Reggel fél nyolckor volt a napi parancskihirdetés. Itt volt a szolgálati beosztás kihirdetése, a szabadságok, eltávozások valamint kimaradások kérése. A sor végén fegyverolajjal fényesre dörzsölt rohamsisakban büntetésüket várták a gaztettet elkövetők. A büntetés kiszabása legtöbbször abból állt, hogy a katonai szabályzat valamelyik cikkelyét kívülről meg kellett tanulni, kimaradás, vagy eltávozás megvonása lett a büntetés. Nagyobb vétség miatt fogdát szabtak ki a bűnösre. A századparancsnokunk, egy százados, aki éppen az őrnagyi rang várományosa volt, egy kimondottan úriember. Senkivel nem kiabált, ha valami gond volt valakivel, azt behívatta az irodájába, hogy a többiek ne hallják azt, ami nem is rájuk tartozott. Ha értékelt, és ha az jó volt, nevesítette, ha nem volt jó eredmény, arról általánosan beszélt. Ha bármit kért -

parancsba is adhatta volna – már ugrottunk is. Ez volt a századparancsnokunk!

A helyettese egy alhadnagy, a háta mögött úgy is hívtuk, hogy „majré,” mert csak a szabályzat szerint járt el. Saját ötlete szinte soha nem volt. Előfordult, ha kimentünk terepre, rossz térképet hozott. Ha segíteni akartunk neki azt elutasította, ezért titokban valaki a civilektől megkérdezte hol lehetünk, majd óvatosan tudomására hoztuk. Megegett, hogy deszant kiképzésnél ejtőernyővel ugrottunk terepre, de elfelejtett szállítást rendelni, meg azt sem tudta pontosan hol vagyunk. Ennél az esetről mi szereztünk pótkocsis traktort egy közeli téészből. Nagyon sokszor segítettünk neki, a tudta nélkül, amit észre sem vett. Ilyen volt a mi alhadnagyunk.

A társulatot, vagyis a századot a szolgálatvezetőnk, egy főtörzs felügyelte. Kinézetre egy érző szívű atya, aki mosolyogva, ártatlan képpel mindent elkövet, hogy a katona jól érezze magát, hiányt semmiben ne szenvedjen. A szabadnapján sokszor, szinte mindig bejött valami öröggel, hogy szemmel tarthassa embereit. Rejtő Jenő egyik figurájához hasonlíthatom, talán Pizkos Fredhez. Nos, ez a főtörzs nem volt akárki, ez a veszprémi Jutason szívta magába az anyáskodás tudományát. Egy alkalommal Bugacon voltunk táborozni, és ott a századparancsnokom mesélte el: A főtörzs nem akárki, érte öltre ment az ezred vezérkara, hogy kié legyen. A századparancsnokság szerencséjére hozzánk került, mert szerencsésnek mondható az a század, aki a főtörzsöt megkaparíthatta. Ez az ember nem más, mint a Magyar Királyi Jutasi Honvéd Altisztképző és Nevelőintézet volt növendéke. A százados csak mesélt, szinte elragadtatta magát, nem tudom, hogy miért éppen nekem mesélte el, de jól esett. Majd folytatta: Nem népszerű erről beszélni a háború után, de mégis ezek az emberek igen magas katonai kiképzést kaptak a rend a fegyelem és nem utolsó sorban a pedagógia területén.

Egyszer megegett, hogy névnapján, ami november 7-ére esett kedveskedni akartam neki azzal, hogy felköszöntsem, nem sikerült, majdnem fogdába vágott. Magához közel nem engedett senkit, igazi Jutasi nevelés. A főtörzsünk, aki minden területen gondoskodott rólunk megérdemli, hogy nevét most leírjam: ez a katona nem volt más, mint: Ress Ernő főtörzsőrmester.

A parancsnoki gárda utolsó tagja egy TSZ-es (továbbszolgáló) őrmester. Ő volt felelős a technikai berendezések karbantartásáért. Civilben azt mondanák, hogy garázmester, de ezen túl ő intézte a fegyverekkel, a rádiókkal kapcsolatos ügyeket is. Rá ennyi lett bízva.

Mint említettem a századunk nem volt teljes létszámmal, de egy pár embert azért megemlítek, mert együtt éltünk, és egymásra voltunk utalva, a jóban és a gaztettekben is. Ha a nagy fekete vaskályhától indulok el, akkor az első ágy bérlője Jozsó volt. Jozsó egy Borsodi katona volt. Hallgatag, zárkózott ember, aki semmilyen körülmények között nem zavart vizet, huncutságban nem vett részt, kantinba nem járt. A társai azért gondoskodtak arról, hogy kihallgatáson ő is részt vegyen, rohamsisakban. A következő ágy és gyengére sikerült szobai berendezése Nándié volt. Nándi is borsodi gyerek volt, de szerette, ha csak egyszerűen Jimmy-nek hívtuk, ezért sokan nem is tudták az igazi nevét. Ez a katona a bajkeverés igazi nagy mestere volt. Mindenbe benne volt, amiért legalább fogda jár. A katonai szabályzat szerint már futin (katonai börtön) kellene lennie. A legtöbbször akaratán kívül, hogy másokat mentsen, vagy segítsen, kerül bajba. Alakja és természete a Rejtő Jenő által megrajzolt Fülig Jimmy-re hasonlított. Most, hogy hasonlítottam, mosolyoghatsz rajta.

A következő ágy bérlője egy matyógyerek, csak így hívtuk, mert Mezőkövesdről vonult be. Szállító sofőr volt. Nyakigláb szőke gyerek. A természet nem áldotta meg sok ésszel, de ami volt neki, azt jóindulatra fordította. Valamilyen vallás miatt kantinba nem járt, de a baj nem kerülte el őt sem. Szinte hetente kellett kimenteni a kihallgatás alól. A cubákos nevet pedig onnan kapta, hogy az étkezdében, ha a század ebédelt, és a hús kövér volt, az-az cubák, azt előszeretettel összegyűjtötte, mert szerette.

A kályha mellett ülök egy stokin, vagyis egy széken. A teremben ember nincs, csend van. Az ágysor mértani pontossággal belőve, úgy ahogyan a katonai szabályzat leírja, mert mindent rögzít egy kis könyv, a rend, nem csak úgy van kitalálva. Valaki jön! Valaki jön a folyosón. Egy katona lehet, mert a járókövön kopog a csizmavasa, ahogyan lépked. Az ajtó felé nézek, ki lehet az? Nyílik az ajtó, az ügyeletes jön. Hozzám jön! Engem keres.

—Száselvtárs (a százados) keres, mondja.
—Megyek! Vajon miért kereshet, kutatok a gondolataimban. Összeszedem magam, megigazítom a ruhámat, végignézem magam, látszólag rendbe vagyok. Mégis csak a század parancsnokhoz megyek. Kopogok, és benyitok.
—Száselvtárs, kérek engedélyt belépni! Sapka nem volt a fejemen, ezért nem kell tisztelegni.
—Jó, jöjjön! És belekezdett a mondanivalójába:
A magam részéről sajnálom, de az ezredparancsnok utasítására áthelyezem a katonai elhárításra, holnaptól. A további beosztását ott fogja megkapni. Aztán csak beszélt, beszélt, és mondta a mondókáját. Ott álltam az íróasztala előtt, és csak akkor eszméltem fel, amikor felemelte a hangját: Értette?
—Értettem! Kérek engedélyt távozni!

HARMADIK

Áthelyezve

A reggeli után, amit még a századdal együtt fogyasztottam el rendbe szedtem magam, mégis csak új helyre megyek. Ez a katonaságnál megszokott, mert mindenkit áthelyeznek, valahonnan újak jönnek. Van jövés-menés. Megyek, mert még baj lehet a késéssel, gondoltam. Az elhárítás az ezredparancsnoki épületben van, de szerencsémre az épület végén van a bejárata, mert ki szeret azon az ajtón bemenni ahol az ezredparancsnok, és a vezértisztek bejárnak. A folyosón kerestem az ajtót, mert nem voltam járatos itt. Megvan! Az ajtón kis tábla: ELHÁ, csak ennyi, hmm. Kopogás, semmi. Na, még egyszer, semmi, pedig most már füleltem, mint vett malac az új ólban. Az oka a párnázott ajtó, ismertem fel.

Óvatosan benyitottam.

Az irodában, az íróasztal melletti, galambszürke bőrrel bevont füles fotelben ült egy jól megtermett ember, egy katonatiszt. Vállán őrnagyi vállap.

Na, jó helyen járok-gondoltam.

—Kérek engedélyt, őrnagy elvtárs.

—Na, jöjjön, mondta.

Az őrnagy egy ötvenes éveiben járó, nem egy sportos alkatú ember volt. Sok gondot a rendre sem fordított, mert az asztalán halomba álltak az iratok, az úgynevezett titkos pecsétek pedig szerteszét. A fogason egy esőkabát, biztosan az övé, mert nekem, sátoznak is beillene. Mellette lógott egy pisztolytáska, benne a pisztoly. Meg is akadt a szemem rajta, mert ha ezt én tenném, már rég a futkosón kapnám az ebédet. Nem szólt, hogy szabad, vagy valami. Az ölében egy csomó papír, azt olvasgatta, látszólag még nem ért a végére, mert fel sem nézett.

Mit tehettem báméskodtam, de csak óvatosan, mert mégiscsak az elhárító irodájában vagyok. Mit lehet tudni.

A báméskodásomnak és a cidrizésnek a hangja vetett véget.

—Jól körülnézett, őrmester - mondta!

—Őrnagyelvtársnak jelentem, én...

—Mától, - vágott közbe. Mától őrmester, mert a beosztásához kell.

Ezek szerint Ress főtörzs nem adta oda az előléptetésről szóló parancsot.

Látom jól körülnézett, na, ha baja van, itt megtalál, vagy valahol.

Továbbá:

Ressnél (ez a szolgálatvezetőm) a fegyverét adja le, mert itt kap másikat, egy AMD-65-öst, ide ez van rendszeresítve. Egy másik fontos dolog eligazítás után lemegy a technikai egységhez, mert a régi helyett kaptunk egy új GAZ-69-es parancsnokit, átveszi. Legyen rá gondja, mert ezt fogja vezetni. A legénységi körlet a folyosó végén van, ezentúl ott fog lakni, megosztva Lacikával, a fotóssal.

A műbőrrel borított fotelből feltápáskodik, majd az íróasztalához ül, és telefonál. Valamit keresgél a felhalmozott papírok között, még nagyobb rendetlenséget csinálva.

Rám se néz, mint ha nem is lennék ott, pedig még az előbb nekem osztotta az észet. Hellyel nem is kínált, ezért csak ott álldogáltam, és a szemem sarkából nézelődtem. Az iroda rendbehozatalához jó lenne egy bejárónő, persze a seregbe ez nem lehet, ezért így marad minden.

Még mindig telefonál, pakolgat. Turkálás közben egy-két papírlap leesik az asztalról, és alászáll, mint ha a gravitációról tudna, majd landol a tölgyfaparkettán.

Álldogálok, nézelődök.

Egyszer csak nyílik az ajtó. Bejön egy fiatal tiszt, egy főhadnagy. Kinézete egy Ludovikás tisztre emlékeztet, akit csak fényképről láthattunk, civil nyelven, mintha skatulyából húzták volna ki.

Bejött, de nem köszönt az őrnagynak, korábban már járhatott itt. Az íróasztalnál beszélgettek, de mit, azt nem hallottam, de nem is illik fülelni, majd elmondják, ha rám tartozik.

Maga az új emberünk, - fordult hozzám.

Igen, főhadnagy elvtárs!

Nekem az az elvárásom, hogy mindig legyen elérhető, Lacika tudjon magáról, maga meg Lacikáról.

Az íróasztal és a vasszekrény között volt egy csővázás szék amire leült és mondta-mondta a tudnivalókat, majd egy

„szigorúan titkos” pecséttel ellátott katona szabályzatból olvasott fel.

Megértette! - mondta, gondolataimból felriadva pislogtam, majd pár percet vártam, hogy az agyamhoz is eljusson a vér, ami a gondolkozásomat némileg frissíti.

Igen megértettem! - főhadnagy elvtárs, jaj nekem ha visszakérdez, futott át a megfrissült agyamon.

Végre elengedett.

A legénységi körletben nem volt senki. A szoba két oldalán volt kétemeletes vaságy, láthatóan az egyik már lakott volt ezért a másikkoldalon lévő ágyra pakoltam a cuccaimat. A falon körös-körül, rajszeggel rögzített fényképek lógtak, lehetne civil nyelven is mondani: hegyén-hátán. A szembe lévő kétajtós vasszekrény mellett, egy ajtó felirattal „FOTÓLABOR” alatta „benyitni tilos” felirat.

Leülök az ágy szélére és nézelődök. Ez lesz az új otthonom, nem is rossz, ahhoz képest amilyen volt az előző. Ha jól meggondolom az sem volt rossz, csak ott mindig jött, vagy ment valaki. Itt csend, végül csak ketten vagyunk, Lacika a fotós, meg én.

Kicsit nyikorogva nyílik a labor ajtaja, vélhetően Lacika bújt ki a résnyire nyitott ajtón.

Szia, szobatársam! - köszönt rám. Már szólt a főhadnagyunk, hogy fogsz jönni. Látom az ágyadra már lepakoltál, a szekrényt is vedd birtokba. Az ott, mutatott az egyik vasszekrényre, az a fegyverszekrény, csak mi négyen használjuk. Ja, még annyit, hogy itt nem kell engedélyt kérni a jövés menésért, tisztelegni sem kell, csak kint, vagy ha máshol vagyunk. Ezt őrnagyelvtárs, vagyis Jóska bá' mondta.

Látszólag elmondta, amit el kellett, mert nem beszélt tovább, neki is kell némi levegő az életben maradáshoz.

Lacika, egy pesti gyerek, még kinézetre is, mert, hogy néz ki, úgy, mint egy pesti: alultáplált, sápadt képű laza semmit nem vesz komolyan, lehetne úgy is mondani, hogy olyan, mint egy igazi pesti vagány. Ez a szobatársam Lacika az ezred fotósa. Eseményeken ott van, de a laktanyában is lesi a kínálkozó eseményeket, vagy embereket, amiket érdemes megörökíteni. Katona, de puska a vállán még nem igen volt. Egyszer elejtettem azt a szót, hogy „művészke” azóta rajta maradt.

Cseng a telefon: az őrnagy hívat!

Őrnagyelvtárs, - nyitottam be az irodájába.

Holnap megyünk ki terepre, lehet, hogy több napra vételezzem élelmet, a kocsit pedig tegye rendbe! – mondta.

A rádió bejelentkezési jelszó: „tyúkanyó”, a maga azonosítója pedig „pamacs”, ne írja fel, jegyezze meg! A főhadnagy már elmondta a titoktartásra vonatkozó szabályokat, vegye komolyan!

Ebéd után, - ami a katonának kötelező – rendbe hoztam a kocsit, bár már mondtam, teljesen új parancsnoki volt. A régi kocsiból átpakoltam a cuccaimat, többek között több karton konzervet: gyíkhúst, vagyis húskonzervet, májkrémet, meg vagy öt-hat rúd szalámit. Az oldalszalonnát sem hagytam ott a korábbi tartalékaimból. Mert mit lehet tudni, éhen csak nem halhatok!

Midig pontban nyolc órakor fújta a kürtös a vigyázt, jön az ezredparancsnok. Aki a körleten kívül volt, bárhol, meg kellett állni, mégpedig vigyázba kapva magát, majd pár perc múlva a kürtös lefújta. Az ezred pk.-val együtt jött be az én főnököm is.

Már készen voltam az indulásra, az iratok, a hadtápkészlet mind rendben. A kocsival, a bejárattal szemben a beton parkolón várakoztam. Csak megemlítem a parkolóban csak a vezérkari autók állhattak, más katonai jármű nem parkolhatott ott. Jött is az őrnagy.

Megvan minden?

Jelentem meg, több napra pakoltam élelmet, a rádió bekapcsolva, jelentem!

A fegyvere?

Az bent van a szekrényben!

Hozza ki, lőszert ne tárazzon, csak úgy üresen! Ezentúl, ha velem, vagy a főhadnaggal megy szolgálati útra, a fegyvere legyen itt, üresen!

Értettem!

Kecskemét felé megyünk, de útközben álljunk meg a lakásom előtt!

Értettem!

Na, ez volt az utolsó értetem, ezen túl csak bólintson!

Na, most mit mondjak, bólintottam.

A laktanyából ki kanyarodtunk a Foktői útra, mert arra volt a tiszti lakótelep. A sok egyforma, egyen ház valamelyike

előtt megálltunk. Kicsit vártam, de hamar jött is az őrnagy, kezében egy ötliteres forma demizsonnal. A hátsó ülés elé letette, láttam, hogy üres, mert csak úgy fél kézzel lóbálta. Solt felé megyünk, majd onnan jobbra Kecskemét! – adta ki a parancsot.

Kecskemét

Ismertem, vagy inkább már jártam ezen az úton, így nem kellett kérdezősködnöm, megvoltunk, nézelődtünk. Azért nem ültünk, szótlán mert az őrnagy szóval tartott, kérdezgetett, mégiscsak egy elhárító főtiszt. Ha civil lennék, azt mondanám, hogy foglalkozási ártalom az érdeklődése. Kecskemét városán át kellett menni, mert a repülőtér a túloldalon volt.

Egy nagyon hosszú épület előtt parkoltunk le, miután nem kis gond nélkül bejutottunk.

Megyek, intézem a dolgom, az autó maradjon itt, magának pedig katona nem ajánlom a mászkálást.

Bólintottam!

A repülőteret nem láttam, még repülőt sem, csak jövő menő katonákat. Az unalomtól megéheztem, hogy a gyomrom ne korogjon, elővettem a készletből pár konzervet, bontottam, és ettem. Az őrnagy tanácsára a kocsiból nem mozdultam, mert én is úgy ítéltam, hogy idegen számára nem egy barátságos hely. Időközönként, vagyis néha-néha fegyveres rendészek sétálgattak. Ezeknek nem érdemes magyarázkodni, mert hamar lecsapnak, hiába vagy katona. Na, végre! – jön az őrnagy.

Az őrnaggal jött egy katonai rendész, aki elkísért minket a szállásunkra.

Reggel itt találkozunk! – mondta az őrnagyom.

Májusi napsütés ébresztett, fel is pattantam, mint akit lövés ért, mert azt hittem elaludtam, de szerencsémre még idejében ébredtem.

Aznap, az őrnagy parancsára a tisztelt ház vendégszeretetének kellett élvezni, de mászkálni most sem lehetett. Repülőtéren vagyunk és még repülőt sem nézhetek, - gondoltam. Egész nap lustálkodtam, nem csináltam semmit, az őrnagyomat sem láttam.

Másnap reggel a kellemes májusi melegben a kocsinál álldogáltam, unalmamban törölgettem a szélvédőt, meg a fényszórókat, mást nem is tehettem. Látom, hogy a parancsnoki épület felől, jön az én őrnagyom.

Na, végre! – mondtam magamban.

A rádión nem jött üzenet? – köszönés helyett mondta.

Nem, nem pedig be volt kapcsolva, azóta meg sem nyikkant – válaszoltam. Húú, ha tudná az őrnagy, hogy be se kapcsoltam.

Miután bepakolta a cuccait a kocsi hátsó ülésére, beült előre és kiadta a parancsot.

Induljunk!

A kapunál megint akadékoskodott egy főtörzs, hogy nem volt beléptetés, meg most kiléptetés is kellene, meg miért nincs a szélvédőn „ELHÁ” felirat, meg nyomta a hülyeségét az őrnagynak. Az őrnagy pedig a félig nyitott ajtón hallgatta az okoskodót. Ebben a pillanatban szembesültem azzal, hogy az őrnagy voltaképpen egy lágyszívű ember, ember katona ruhában.

Végre sorompó fel! – kiengedtek. Ide sem jövök többet, - mondtam magamban.

Már a város közepén járhattunk mire megszólalt az őrnagyom.

Haza még nem megyünk, hanem Kerekegyházára, nézze a táblát, mert nemsokára lekanyarodunk a Solti útról!

Majdnem azt mondtam, hogy értettem őrnagy elvtárs, de csak bólintottam.

Kecskemét után nem sokkal elkanyarodtunk Kerekegyháza felé. Az út két oldalán végtelen sorokban gyönyörűen művelt szőlők voltak, a sorok vége elveszett a délelőtti párában. Itt-ott rendezett tanyák bukkantak elő, gazdag vidék ez, - gondoltam magamban. A faluba érve úgy a közepén szólta az őrnagy:

A presszó előtt álljunk meg!

Az útról lekanyarodva mindjárt a kocsmá, vagyis a presszó előtt megálltam.

Na, jöjjön katona, igyunk meg valamit!

Az őrnagyot követve mentük be a vendéglátó egységbe. Bent nem voltak sokan, egyik másik asztalnál üldögéltek a bennszülött részegesek. Mikor beléptünk, fel is kapták a fejüket, ki is jött be. Látva, hogy csak katonák,

visszazuhantak az alkohol mámorába. A rendőröktől azért tartottak, mert mit lehet tudni.

Mit iszik katona?

Bambit, vagy valami hasonlót, - mondtam.

Mindjárt hozatott két üveggel nekem, ő pedig csapolt sört kért. Kicsit üdögéltünk, nézelődtünk majd szedelőzködtünk, és tovább álltunk.

Május elején vagyunk, szikrázó nap, felhő sehol, meleg van. Kis idő múlva kiértünk a faluból, kezdődtek a végelláthatatlan szőlősorok.

Na, itt kanyarodjunk le a Határdűlő felé, a homokdombon áll egy kopjafa után lesz egy tanya, ki lesz írva, hogy lovarda, na, oda megyünk.

Bólintottam, - jelezve, hogy megértettem.

A kapu tárva nyitva láthatóan még soha nem zárták be, mert a gaz már jól benőtte. Az udvar igen nagy volt, mint egy kisebb foci pálya, ezért úgy gondoltam, hogy egy nagy eperfa árnyékában fogok parkolni, a meleg miatt. Ekkor rám szólt az őrnagy:

Ne álljon a fa alá, mert a lehulló eper olyan nyomot hagy a festéken, amit nem lehet lekaparni. Mégis árnyékba legyek, a pajta mellé az árnyékba álltam.

Így már jó, ma már nem mozdulunk, - mondta.

Érkezésünkre a házból egy ember jött felénk, valószínű a gazda.

Már vártunk Jóska, - tárt karokkal, és fülig szájjal üdvözölte az őrnagyot. Hangosan beszélgettek, látszott, hogy már korábbról ismerték egymást, mert örültek a találkozásnak. A ház előtt a fedett teraszon több hosszú asztal is sorakozott, két oldalán leterített lócákkal. Az egyik asztal mellé le is ültünk. Én egy kicsit állva maradtam, tébláboltam, ezt látva az őrnagy intett, hogy üljek le oda, ahol ők ültek. Nagyon finom levegő terjengett, a május illata, hosszasan bele is szippantottam a levegőbe, a cigisek azt mondanák, hogy letüdöztem. A friss levegő kicsit meg is csapott, de nagyon jól esett. Otthon, Miskolcon ilyen illatos levegőt soha nem éreztem, pedig ott a bükk ontja a levegőt. Szerintem annak más az illata. Míg el voltam foglalva a tüdőm ápolásával, ezalatt előkerült egy kancsó bor, nekem is töltöttek.

Ma már nem mennek sehova, kóstolja csak meg, így ebéd előtt, - mondta a vendéglátónk, János gazda.

Na hogy ízlik vitéz úr? Ez egy újfajta szőlőből van, a Cirfandli-ból. A tavaly termett először, ez a bor abból való, nem ütős, mint a hegyvidéki, de vigyázni kell vele. A falutól idáig a téeszé az is gondosan művelt. Ameddig a szem ellát a tanyás gazdáké – mutatott félkörívben a karjával. Ebből van a jó pénz, viszik a sógorok, mint a cukrot.

Nem vagyok borászatból oktattva, de ez nagyon finom bor, - mondtam, mint újdonsült vitéz. János gazda meg az őrnagy még poharazgattak, mustrálták, dicsérték az újbort.

Kis idő múlva egy néni jött ki a házból, kezében egy leveses tállal.

Erzsi, éppen jókor hoztad az ebédet, mert a vendégünk szeme már kopogott, - mondta János gazda.

Kopogott neked a boros poharad, - vágott vissza Erzsi néni. A lakoma, -mert ez királyi lakoma volt- után mindenki elhúzódott valamerre.

Kora délután volt mire a ház népe elkezdett mászkálni, úgy látszik megült az ebéd. A háztól lejjebb, a nagy eperfa után a kerítésen túl volt a ló istálló, meg a lovas gyakorló pálya, mert a Jelenek család nem csak a szőlészetből élt, hanem lótartásból, valamint lovagoltatásból is.

Leballagtam, illetve felballagtam az istállókhöz nézelődni, mert az őrnagy még nem került elő. Mögöttem János gazda szólalt meg:

Tud lovagolni vitéz úr? – úgy látszik a vitéz úr már rám ragadt.

Nem, még közelebbről lovat sem láttam, - mondtam.

Ha egyszer úgy gondolja, ide jöhet lovagolni!

Jön az őrnagy!

János, agitálod a katonámat? – nevetett.

Na, menjünk, -mondta nekem- tegyünk egy kerülőt, nézzünk szét, nem kószál itt valahol az ellenség. A művészkétől (ez a Lacika a katonatársam) tudom, hogy korábban volt itt egy diverzáns fogás, amiben az őrnagy is részt vett. Azóta jár ide körülnézni, ugyanis erre van a repülőgépek leszálló pályája. Valószínű, hogy a Jánosékkal való barátsága is ezúton kötődött.

Már éppen indítottam volna az autót, mikor János gazda integetett, hogy várjunk.

Jóska, vacsorára érjetek ide, mert kint a tűzön, bográcsba a kedvencedet fogom főzni!

Mit, János? – mert minden a mit főztök a kedvencem!
Hát, slambucot! Ti Kalocsán főzitek a hallevest, mert az van,
mi meg itt a slambuchoz értünk!

Ha el nem tévedünk, vacsorára itt leszünk!

A tanyától nem messze volt egy dűllőút, ami a szőlő
ültetvény között vezetett, ez földes, általában szekerek
közlekednek rajta. Mentünk itt a nagy semmibe a leírhatatlan
méretű ültetvények között, hol egy gyümölcsös, hol egy kis
kaszáló, de inkább szőlő, de az végelláthatatlan méretű.

Kiértünk egy műútra, azon átmentünk a túloldalra, ahol
megint poros homokos dűllőút fogadott, a táj az nem
változott. Egyszer csak a fejünk felett, alacsonyan repülőgép
húzott el.

A leszállópálya alatt vagyunk, valahol egy füves részen
álljunk meg! – szolt rám az őrnagy.

Bólintottam!

A rádiót üzemelje be, majd hozzon valamelyik tanyáról a
demizsonba –ami még üresen hevert a hátsó ülés előtt- friss
vizet, mert itt egy kicsit maradunk!

Bólintottam, és fogtam a demizsont majd elindultam tanyát
keresni.

A nap már bukott, az Alpok szikláiba mire elindultunk vissza
a János gazda tanyájához.

Éppen jókor érkeztünk, mert a titkos recept alapján készült
slambuc megfőtt. Falatozás közepette árulta el János gazda
a slambuc főzés egyik titkát:

A jó slambuc csak vasfazékban sült meg! Na, erre ittak is
egyet.

A kalocsai laktanyában semmi nem történt, míg oda voltunk.
Az őrnaggyal néha átmentünk a szomszédos orosz
laktanyába, oda ahol a repülőtér volt. Ha már ott voltunk
vásároltam a kantinba ezt-azt, többek között finom bőrből
készül ötújas kesztyűt, ezzel elláttam a családomat is. De
sok minden elektromos dolgot is vettem, többek között
Szokol rádiót. Vodkából, például vagy húsz félét lehetett
kapni, díszes üvegekben, abból is begyűjtöttem, ha megyek
haza ajándéknak is jó lesz. Anyámnak vettem Maruszja
kendőt, az kicsit csicsás volt, gondoltam szuvenírnek jó, de
anyámnak nem tetszett. A bevásárlás után, míg az őrnagy
nem jött kicsit mászkáltam, nézelődtem. Minden féle

helikopterek parkoltak. Itt-ott egy-két vadászgép is volt. Ez az orosz reptér helikopter kiképző bázis volt, ezért volt sok helikopter. Mászkáltam, nézelődtem, még a szerelő hangárba is bementem. Az orosz katonák ügyet sem vetettek rám, persze katona ruhában voltam. Azért meg kell említenem, hogy volt, akit már korábbról is ismertem. Egyszer történt, hogy kötelező lövészetre voltam hivatalos, ahol a szolgálatvezető főtörzsöm volt a lövészetvezető. Mikor sorra kerültem kaptam is három löszert, na, ezzel gyakoroljak. Emit-amott el is találtam a lőlapot, ha a lőlapon nem volt három lött lyuk, azt a ceruza hegyével szúrtuk ki. Így lőtt a katona megfélelőt, vagy éppen kiválót.

Mikor már átjártam az oroszokhoz eszembe is jutott a lőszer szegénységük, és bepróbálkoztam egy ismerős tiszthez. Azért óvatosan kezdtem a mondókámhoz, jó barátságba vagyok velük, de mit lehet tudni.

Igor, - mert ez volt a tiszt neve – fogytán van a lőszerünk, nem tudnátok adni pár csajkával? Kis ideig nézett rám, majd elment. Már egy fél óra is eltelt mire előkerült, jött vele három katona is akik egy-egy lőszeres lemez dobozt cipeltek. Na, hova tegyük?

Ide be a csomagtérbe, nyitottam is ki a kocsi hátulját. A katonák szépen egymás mellé be is rakták.

Ha elfogy, csak szólj, nálunk ez nem gond.

A kalocsai Nagyboldogasszony templom harangja éppen a kongatásba kezdett bele mire az őrnagyom előkerült.

Menjünk, mert az ebédre még lemaradunk, - adta ki a parancsot.

Menet közben a szerzeményemet elmondtam, hogy tudjon róla.

Őrnagy elvtárs, - kezdtem volna bele, de megelőzött.

Na, mondja mit szerzett!

Az úgy kezdődött, hogy nézelődtem a hangárban, ahol az egyik tiszt, Igor felajánlott pár doboz löszert, csupán szeretetből, amit el is fogadtam. Itt van a kocsiban!

Mit csinál vele?

Ress szolgálatvezetőm mindig gondba a van a lőszerrel, neki szántam, legutóbb is a lövészetben csak hármat adott, na, abból legyen sorozat! Így legalább lesz tartalék lőszer!

Ez nem ilyen egyszerű, majd ketten elvisszük neki, legyen rá gondja, - mondta az őrnagyom.

Pár nap múlva a főhadnaggyal mentünk át a páncélos laktanyába, mer Kalocsán az is volt. Útközben kérdezte:

Örmester, - csak így, - volt már Somogyban?

Nem, még soha csak kb. tudom merre rakta le a teremő.

Na, akkor Készüljön úgy négy-öt napra, mert elmegyünk Törökkoppányba!

Elmúlt a vasárnap, beléptünk júniusba, június elseje van és hétfő. Délután elmentünk a főhadnagyékhöz és pár dolgot bepakoltunk a kocsiba, amit elviszünk. Egy jó darabig küszködtünk egy varrógéppel, hogy beférjen hátra, mert sehogyan sem akarta az utazást. A beépített rádió adó-vevő útban volt, az szűkítette le a csomagteret. Na, végre minden a helyén.

Reggel, én már megreggeliztem, - gumiszalonna és cikóriakávét, valamiféle pótkávéval keverve - mire a főhadnagy megérkezett, kezében egy megrakott sporttáskával.

Somogyország

Minden rendben? Mehetünk?

Kiérve a laktanyából a foktői útra kanyarodtunk, majd a parancs szerint a dunai komphoz mentünk, ami átvitt a túloldalra.

Még nem voltunk Somogyban, de nemsokára Somogyba érünk. Régen az iskolás történelemkönyvben olvastam, hogy ez Somogyország. Na, kíváncsi vagyok rá!

Átérve, elhagytuk a Duna árterületét. Egy nagyobbacska falut is elhagytuk, amikor elénk tárult Dunántúl mássága. Itt nem voltak hegyek, csak egymást követő homokhátak, dimb-domb, az út pedig le-fel, de egymást követve, mint a vidámparkban a hullámvasút. Egy órányira voltunk a Dunától, nem mentünk gyorsan a sorozatos bukkanók miatt, meg a kocsis is meg volt rakva. A kis kerekerdők árnyékában megbújva, a füves lapon a nagy pusztákhoz hasonlóan, állatok legelésztek. Szinte minden laphoz tartozott egy fehérre meszelt tanya is. Művelt területet alig lehetett látni. Szépen haladtunk, egyik domb a másik után. A főhadnagy is tartott némi előadást a rejtett tanyavilág életéből, hisz Ő is a somogyi pusztá gyermeke volt, mint mesélte. Néha-néha

a júniusi langyos szél belekapott az erdők lombjaiba, mint hullámzó tenger cirógatta a fák koronáit. Autóval, a hullámzó úton alig találkoztunk. Néha az út szélén csaholt pár borzóképű tanyakutya alamizsnára számítva.

A kanyar után mindjárt jobbra lesz egy lehajtó, ami egy csárdához vezet, táblával is jelzik. Menjünk be pár falatra, - mondta a főhadnagyom.

Úgy is volt, egy girbe-gurba oszlopon éktelenkedett egy deszka, amire az volt ráírva, hogy „Patkó Bandi csárdája” alatta „Somogyi zsványok tanyája”. Le is kanyarodtunk egy homokos dűlőútra. A dűlőt kísérő fasorból kiérve, mindjárt a puszta szélén terült el a csárda hosszú, fehérre meszelt, náddal fedett épülete. Az udvaron két-három szekér is állt. Az igavonó állatok egy hosszú favályúhoz kötve. amit már valaki feltöltött vízzel. Egy nagy fehér komondor kutya jött a fogadásunkra. Nem ugatott, látszott rajta, hogy az idegenekhez szokott.

A csárda épülete valóban a betyár világ központja lehetett, valamikor. A csárdába belépve még nagyobb meglepetés ért, vissza az időbe pár száz évet, gondoltam. Az aszalok, a lócák, nagyjából megmunkált vastag tölgyfából készültek. Verekedések, vagy pandúrtámadás alkalmával védelmet is biztosítottak. A mennyezeten lévő gerendát sem nyárfából faragták! Az étel és italmérés pultja kármentővel volt körbe véve, verekedés alkalmával ez mentette meg a cserépedényeket a pusztulástól. Az asztalon lévő mázas gyertyatartókban félig leégett gyertya jelezte, hogy nem midig van villany.

Leültünk az egyik zsványlatta asztalhoz.

Jött is a kocsmáros, egy koszos, zsíros, majdnem a földig érő köténybe csomagolva.

Ettünk, ittunk is valami lötytyöt, majd továbbálltunk.

Előttünk a hullámzó út, útszéli kiserdőkkel, rétekkkel. Nagy ritkán tanyákkal, vagy tanyasi településekkel tűzdelve, nehogy az utazó elunja magát.

A nap fénye már kelet felé kandikált, sugarai misztikusan törték át a kiserdők lombjait. Ez azért volt érdekes, mert mi éppen nyugat felé tartottunk, éppen a lenyugvó nap sugaraival szemben.

Figyeljen őrmester, mert a kanyar után mindjárt lesz a Koppány völgyi nagy híd. Az itteniek azt mondják, még a

rómaiak építették, kitudja, de még ma is áll a kőhíd. A híd után egy kövesúton megyünk Törökkoppány felé. Az az út ami jobbra megy, az lemegy Siófokra.

Figyeltem, mert az alacsonyan sütő nap a szemembe világított.

Hiába figyeltem a leágazást, kerestem valami útjelző táblát, de jelzőtábla sehol.

Itt-itt kanyarodjon! – szólt izgatottan a főhadnagy.

Sikeresen rákanyarodtunk a kövesútra.

A falu csak három kilométerre van, ha ezen a kövesúton megyünk be a faluba. Erről az útról van a legszebb kilátás, az erdők, mezők és a legelők tarkítják a tájat, ez a csodálatos kép van a somogyi ember lelkében. Ez élteti, és ezért él itt ebben a szegény somogyi világban. Valószínű, hogy Koppány vezérünket is ez a világ marasztalta itt.

A laktanyában, mindig tisztelettel voltam a főhadnagy iránt, mert, hogyan is mondjam, egy úriember volt. Most itt, hogy közel vagyunk a szülőföldjéhez, ez a tisztelet iránta csak fokozódott. Miért nem ment inkább papnak, az jobban illett volna hozzá, nem katonának, tisztnek, ráadásul elhárító tisztnek.

A gondolataimban elmerülve kerülgettem a traktorok által vájt gödröket. A kövesutat szegélyező erdőből kiérve jobbra egy lankás rét terült el, mely a Koppány völgy felé lejtett. A természet alakította ki a völgy vízgyűjtőjét. A domb tetején egy fehérre meszelt kápolna áll.

A főhadnagy intésére megálltunk. Bekanyarodtam a kápolna melletti parkolóba, és kiszálltunk. A panoráma, ami fogadott semmihez sem hasonlított: egy csodálatos ország egy kis része terült elénk. Beláthattuk az egész Balatont, meg a Balaton felvidéket, a tanú hegyeket is. A tanúhegyek némán tanúsíthatják Koppány vezér birodalmát, az Istvánnal való küzdelmét.

Ez a hegy a falutól nem messze volt, ezért gondolom, hogy a főhadnagy sokszor kijárhatott ide, mert láttam rajta, hogy szíve csücske ez a hely.

Kis időt töltöttünk, majd elindultunk.

Egy nagyobb fa takarásából előbukkant a falu templomának tornya. Elértük a szélső házat, vagy inkább tanyát.

Egy félig kidőlt rozsdás vascsőre volt szerelve egy még rozsdásabb tábla rajta itt-ott láthatóan a falu neve: Törökkoppány. Megérkeztünk! Végre!

A falunak nem olyan megszokott falu kinézete volt, mint amit megszoktunk. A házak körül nem volt kerítés, de ha volt is az is éppen össze akard dőlni. falunak volt kiírva, de inkább tanyaközpontra hasonlított. Felmentünk egészen a templomig, ahol az iskola meg a tanácsháza volt, meg az egyetlen olyan villanyoszlop, amire lámpa volt szerelve.

Az iskolával majdnem szemben, a túloldalon egy hosszú fehérre meszelt ház udvarára kanyarodtunk be.

Érkezésünkre ki is szaladt egy asszony, a főhadnagyom nővére.

Na, megjöttetek, már az ebéddel is vártunk, de a vacsora is jó lesz, - kedveskedett. Pakoljatok oda a kamrába, ott van elég hely. A sok holmit, amik gondosan dobozokba voltak csomagolva, behordtuk, a varrógépet, ami nem volt könnyű, azt is beügyeskedtük. Az autóval a szekérszínbe álltam, mégis katonai autó, ne legyen az udvaron, meg fedél sem árt rá.

Vacsora közben minden féléről beszélgettek, így került szóba, hogy a nővére gyerekeit, akik Siófokon kollégiumba vannak, a hét végén hozzuk már őket haza a nyári szünetre. Bejött egy ember!

Katona, - fordult hozzám a főhadnagyom nővére Erzsi néni. Az unokaöcsémnél, Gézukánál fog aludni, ott elegendő hely van, meg van egy üres szoba is, nyugodtan ellesz, - mondta. Gézukával elmentünk a házába, ami a falu elején volt. Már este volt, utcai lámpa pedig sehol, ezért egy viharlámpa fényénél botorkáltunk át a szálláshelyre. Bent a házban egy a gerendáról lelógó, koszos villanykörte adott némi fény. A konyhától jobbra nem egy szoba, vagy egy kamra volt, mint falusi házakban szokás, hanem egy deszkával elválasztott ól. Érkezésünkre egy-két állat is felkapta a fejét majd bégetve jelezték, hogy ők is a ház lakói.

Gézuca, az állatok is a ház lakói, az istálló a nem éppen rezeda illatával együtt?

Miért? - nekünk nem ott van megvetve! Ez a ház a nagyapámé volt nekik is megtette, hát nekem is jó!

Nem feszegettem tovább a középkori állapotokat, elvégre vendég vagyok. A belső szobában ahol nekem volt megvetve az ágy, letelepedtem. Holmim nem volt, csak az ami a katonai zsákomba volt.

Gézuka az első szobában az alig pislákoló lámpát is lekapcsolta, csend és sötétség borult a szegényesen berendezett szobára.

Reggel csak úgy magamtól ébredtem, sem ébresztő, sem kürtző nem jelezte itt van a reggel.

Gézukát nem találom, a ház többi lakójának, az állatoknak nyoma sem volt. Az udvaron senki, még apró jószágot sem láttam. Kerültem egyet a faluban, az út melletti vizesárokban libák legelésztek. A templom melletti rézsúton, ahol a temető düledező fejfái voltak, disznók túrtak. Na, szép kis falu – gondoltam magamban.

A főhadnagyom jött, értem.

Erzsi néni már a reggelihez megterített, megpakolta az asztalt mindenféle ennivalóval.

Egyen katona, - mondta. Leült velem szemben és mesélt. Elmesélte, hogy az öccse, a főhadnagyom gyerekkorában nagyon jó tanuló volt, a szülei így adták be katonai iskolába. Én itt maradtam a szüleimmel, itt is ragadtam, pedig én is jó tanuló voltam. A falubeliek is szegény emberek, nincs termőföld csak homok meg gyep, amin csak a jószág él meg. A gyermekeim, akik Siófokon tanulnak, remélem nem maradnak itt.

Erzsi néni csak beszélt, panaszkodott, kitört belőle a belé szorult bánat, a tehetetlenség: Koppány vezér alatt a falu boldogan élt, volt minden, föld, meg legelő, meg jószág. Az öregek mesélték a török alatt is volt minden, pedig dézsma is vitte a holmit, de mindig maradt. Ennek a falunak a régi időkben még grófja sem volt, most meg még tsz-e sincs, mégis élnek itt emberek, szegény emberek. Erzsi néni bánatát egy hirtelen jött mennydörgés szakította félbe, leszakadt az ég. Villámok cikáztak a sötét felhők alatt, haragosan dörögve, belecsapva az életet adó földbe, abba a földbe, ahol az Isten teremtette ember nyomorúságban él.

NEGYEDIK

Bugac

Kalocsán is beköszöntött a nyár, a nap nem csak melegen sütött, hanem perzselt is. A katona hogy szemmel tartsa az imperialista leskelődőt, árnyékba vonult, csak az éberség miatt. A figyelmének ébernek kellett lenni, mert a Nagyboldogasszony-templom a négyet még nem kongatta el. Hősiesen várni kellett az öt harangütést, mert az jelezte, nyit a kantin. A katona mégsem száradhat ki ebben a sivatagi forróságban, mert az éberségével biztosította a dolgozó nép nyugalmát. A harang még csak egyet kongatott az ötből, de laktanya éber katonái kezdtek előbújni a rejtek adó fedezékéből. A kantin nyitott! A frissen csapolt sör illata bejárta a laktanyát. A hős védők, a kiszáradástól félve igyekeztek pótolni az izzadságból származó folyadékvesztést. Akinek nem jutott üres söröshordó, leült valamelyik fa alá, amiből volt elég a laktanyaudvaron. A megfáradt katona söröskorsóját szorongatva, a fák lombjai között kémlelte az eget, mikor jön fel az Esthajnalcsillag, a fényességes Vénusz. Óra hiányában ez jelezte, kezdődik a vacsora. Az egyfogásos menü után, minden pénteken, itt az ebédlőben filmvetítés is volt. Volt, aki itt maradt, volt, aki elment a körletbe előkészíteni a takarodót.

Az ezredkürtös a takarodót fújta.

Reggel van, ébresztő!

Parancskihirdetésre mindenki! – kiabált a napos katona.

Jövő héten egy hetes terepgyakorlatra megyünk! – kezdte mondókáját a százados. Teljes harckészültséggel megyünk, ezért a főtörzs a felelős. A mai nap végére minden jármű fel legyen töltve.

Reggel ötkor riadóparanccsal indulunk – de ezt nem mondtam.

Van kérdés? Nincs!

Oszolj!

Egész nap lőtás-futás, pakoltuk a felszereléseket. A főtörzs az egyik teherautóval elment lőszert vételezni, a másik

kocsira éppen rákapcsolják a hadtápot, a gulyás ágyút. Egy szakács, a Pocak is, jön velünk, mert a katonára főzni is kell! Pocak parancsára a matyógyerek ment az ételmezési raktárhoz felpakolni a szükséges anyagot. Jó, hogy Pocakot küldték szakácsnak, mert ő elhozná az egész raktárkészletet, nehogy éhen haljunk.

Ebéd után vagyunk, kitömtük magunkat stokerállal, vagyis sárgaborsó főzelékkel. Ezek után mit tesz egy rendes katona: pihen! Na, mi is kerestünk árnyékot adó helyet, mert az volt rendesen, és szunyókáltunk.

Megjött a Zil teherautó, ami elment a főtörzzsel lőszert vételezni. Még meg sem állt az autó, de a főtörzs már ordibálásba kezdett.

Naplopó banda! – ordította.

Erre a vezényszóra azért kezdtünk előbújni a rejteadó árnyékból.

A gépkocsik legyenek felsorakozva, itt előttem, kapnak rá öt percet, amiből már négy le is ketyegett – hangoskodott. Most értettem meg, hogy a századosunk miért nem hozza a főtörzset az egyhetes kirándulás keretében a szabadban rendezett vidám összejövetelre, a piknikre. Szerencsénkre a századosunk sem szereti az ordibáló katonát. Ebben az esetben a főtörzsnek is volt némi igaza, mert a vizes lajt sehol, pedig a sivatagi Bugacon víz, nincs.

Most a főtörzs a hadtápot szállító matyógyerekhez fordult:

Miért nincs felkapcsolva a vizes lajt? Mit fognak inni, talán a hajnali harmatot? Mert ott más nincs – üvöltötte a matyógyerek fülébe.

Nálam a tábori konyha van, azt fogom húzni! – suttogta katona.

Van bátorsága megmagyarázni, katona. Oldja meg! Most! Jozsó kocsija, a Csepel, – villant át – még szabad. Nagy ügyel-bajjal odacibáltuk a lajtot, felkapcsoltuk, már a vízfeltöltés maradt hátra. Hát' az sem ment simán, mert az egyetlen ivóvíz töltőhely az üzemanyagkút mögött van. Jozsó, a Csepel sofőrje kis segítséggel oda is állt a kúthoz. Éppen igyekeztünk, vagyis bajlódtunk a feltöltéssel, mert semmi sem passzolt a tömlőcsatlakozóval, mikor – talán az égből pottyant – váratlanul megjelent egy főtörzs.

Na' erre ki adott engedélyt? Csak lopjuk a vizet katona! – fontoskodott.

Mivel én voltam a rangidős, muszáj volt válaszolni: Jelentem, az első századnak riadót rendeltek el. A századosunk utasított a lajt feltöltésére, - kicsit azért hazudtam.

Se telefon, se papír, semmi, csak úgy ideállunk – dűnnyögött még egy kicsit, majd elment.

Hajnalodott. A körletben a katonák szuszogtak, horkoltak, rúgták le magukról a lópokrócot a meleg miatt. Béke volt a körletben.

Mint derült égből a villámcsapás, a riadójelző bekapcsolt, olyan hangot adott, mint az öreg varjú, ha énekelni akar.

A folyosó végén szunyókáló ügyeletest is felverte álmából, aki komásan rontott be a körletbe.

Első századnak riadó! – üvöltötte.

Számítva a riadóra volt aki, talán mindenki, ruhában aludt csak a csizmáját lökte le. Csipásan, mint akit felverték álmai kódorgásából, kapta az elkészített hátizsákot. És futás! A sötétben, - mer villanyt felkapcsolni nem volt szabad, nehogy a leselkedő ellenség megtudja szándékunkat – a folyosón lévő fegyverszobából mindenki magához ragadta fegyverét, vagy valakijét, és irány a telephely.

A riadó sikeres volt. Időn belül elhagytuk a laktanyát.

A katonai menetoszlopot, a konvojt a parancsnoki járművel a százados parancsnoksága alatt vezettük. Az utolsó jármű, ami a menetoszlopot zárta az Jimmy volt parancsnoki autójával, ügyelve arra, civil jármű ne sorolhasson közénk.

Még a laktanyában a gépkocsira szállás előtt a százados kihirdette a parancsot, miszerint az útirány: Kalocsa-Soltvadkert-Bócsa. Bócsát elhagyva újabb parancsot hirdet ki a külső körlet pontosítására.

A menetoszlop esemény nélkül haladt. A parancs szerint útközben sehol nem lehetett megállni. A kapcsolattartás a záró kocsival, Jimmyvel, rádión történt.

Bócsa.

A százados ölében van a térképtáska, rajta kiterítve a térkép, iránytű, vonalzó, meg ami a tájékozódáshoz kell. Bócsán, nagyjából a falu közepén letértünk egy kövesútra, ami csak a falu széléig vezetett tovább csak homokdűlők voltak. Talán egy-két kilométert mehettünk, amikor elértünk egy tóhoz.

A tóval szembeni a tisztásra húzódjon le, megállunk! – adta ki a parancsot a százados.

Az oszlop zárt, rendben megállt. Pihenőt rendelt el a százados. A nap az ég tetejéről égette a katonát, dél lehetett. Pocak, a szakács egy nagy, talán egy literes szedőkanállal verte a gulyáságyú tetejét. Ebéd! Rizseshús! –kiabálta. A katonák csajkájukkal csörömpölve mentek az adagjukért, majd árnyéket kerestek, és valahová leülve falatoztak.

Indulás, gépkocsira!

A kis tavacskát még el sem hagytuk, de a látvány, ami a szemünk elé került csak csodálni lehetett. A homokdűlőn haladtunk, mert más nem is volt, egyenesen be a bugaci pusztába. A táj nem hasonlított a nagy hortobágyi pusztára, de azért ez is puszta. Nagy területen csak homok, nagyon finom futóhomok, amit a szél könnyedén felkapja, és valahol máshol rakja le. Az emberi beavatkozás révén itt-ott szórványos kiserdő alakult ki. Tanyát nem láttam, még legelésző állatokat sem.

Megálltunk. A százados a térképet nézegette.

Valahol itt kell lenni a kijelölt táborhelynek! Egy pusztai iskolát el kell érni, a térképen csak az van, hogy a Nagybugaci iskola. Induljunk, már nem messze van. Hamar el is értük az iskolát. Piros téglából épült, talán egy tanterme lehetett, az ablakok szerint. Az épület végén, ahol egy nagy eperfa adta az árnyéket, ott lehetett a tanítói lakás, mert egy nagy boltív fedte a bejárati ajtót. Tanítás már nem volt az iskolában, mert a nyár közepén jártunk. Érkezésünkre két komondor csaholva rohant az iskola kerítéséhez. Pedig csak elhaladtunk az iskola mellett.

Na, látja azt a nyárfás kiserdőt, oda megyünk, az a sivatagi borókás van kijelölve – mondta nekem.

Az útról le is kanyarodtam, a homokba és megcéloztam a kiserdő irányát.

Megérkeztünk!

Ilyen pusztai képet még nem láttam, ez egyben gyönyörű, de valami félelmet is sugárzott. A kiserdőtől felfelé az orgoványi lőtér irányában két, nagy buckavonulat húzódott, a szél művelte ilyenre. A szélbarázdák alján, szórva borókabokrok, szúrós tüskés borókák. Összefüggő fűféle csak emitt–amott volt, egy tenyérnyi helyre összebújva. Eső

mostanában nem igen esett, mert ameddig a szem ellátott, ott csak kiszáradt kórók árválkodtak.

Meleg van, a homok szinte süt. Csizma nélkül nem lehetne rajta járni, leülni sem ajánlatos.

A százados kijelölte a tábor helyét. A gépkocsikat bebujtatta a félig kiszáradt nyárfásba, úgy hogy orral kifelé álljanak, az elindulást elősegítve. A két buckavonulat alján, ami olyan széles volt, hogy egy teherautó is kényelmesen megfordulhatna, a sátrakat állítottuk fel. A századosunk utasítására szél ellen tettük a bejáratot, hogy egy esetleges szél – ami szerintem kerülte a pusztát – bele ne kapjon.

A sátrakat felállítottuk, majd vaságyakkal berendeztük. Minden katona talált magának helyet. A tiszti, illetve a parancsnoki sátor kicsit odébb, közvetlen a rézsút oldalához közel volt.

A parancsnoki kocsiban lévő rádión bejelentkeztem: Tyúkanyó jelentkezzon! – bejelentkezett, az ezredparancsnokságunk volt.

A varjú a fészében van, maradok vételkész, vége!

Már kora reggel hőség volt, az ébresztőt a szolgálatban lévő őr hirdette ki:

Ébresztő katonák!

A tábor megélénkült, jövés-menés, majd a nélkülözhetetlen reggeli torna következett. Tábori körülmények között egy sportosabb katona vezényelt, majd ugra-bugra, és futás, körbe szaladtuk a kiserdőt, mégis lássunk már világot. A szúrós bozótosokon kívül nem láttunk semmit.

Pocak, a szakács egy kanállal verte a kondér oldalát. Reggelihez szólított. Valami felismerhetetlen lötty, az-az tea, és sültszalonna. Csak a civilek miatt mondom el, hogy milyen a honvédségi sültszalonna: az olyan, amit csak megmelegítenek, ezért rugalmas, mint a gumi. Rágni, vagy késsel vágni nem lehet, csak lenyelni. Lehet, hogy ez volt a gumi őse.

Kiabált a belső őr: Parancskihirdetésre sorakozó!

A reggeli után a napi parancsot hirdetik ki, akár a laktanyában vagyunk, vagy akár tábori körülmények között vagyunk.

A domborzati viszonyokhoz igazodva, úgy ahogy felsorakoztunk. Mint őrmester bementem a százados sátrába jelenteni:

Száselvtárs jelentem a tábor eligazításra együtt van!

Rendben, megyek!

A nyomomba jött is. Mondta a napi teendőket, kijelölte az őrséget, a váltást. Huszonnégy órás őrség csak a belsőre vonatkozik, a külső őrhely csak napfelkeltétől napnyugtáig tart. Még mondta-mondta a mondókáját, majd a végén az éjszakai tájékozódásról beszélt, amit éjfél után tart, mindjárt a tábor utáni szélfúttá rézsúton.

Az ébresztőről a szolgálatos őr fog gondoskodni, - fejezte be az eligazítást.

Éjfél! Jött is az őr ébreszteni. Nagyon öltözködni nem kellett, mert még mindig forró volt a levegő. Kint vaksötét. Világítás a táborban nem volt, csak a viharlámpa fényénél botorkáltunk. Mentünk egy darabig a buckavonulat alján a dűnék közötti mélyedésben, majd egy alkalmas helyen megálltunk. Kerestünk egy ülésre alkalmas helyet a bucka oldalán és letelepedtünk. A századosunk is jött a sor végén csak nem vettünk észre a sötétben. A reggeli eligazításnál mondta, hogy este tájékozódás az égbolton lesz oktatás. Akkor itt is vagyunk a természet adta osztályteremben.

Egy igazi csillagfényes éjszaka végtelen szépsége van felettünk, amit városlakó soha nem láthat. Az égbolt látványa, most hogy a hold sincs fent, semmihez sem fogható. Megszámlálhatatlan vibráló fénypont. Egyik erősebben, másik gyengébben tündököl. Ezen az égbolton eligazodni szinte lehetetlen. Persze vannak próbálkozók, a csillagászok.

A százados kezdi mondókáját:

Ha az éjszaka ér minket valahol, ahol csak a csillagos ég van felettünk, tájékozódni kellene az égen, de hogyan?

Kell egy ismerős pont a milliányi csillagok között ahonnan elindulhatunk és meghatározhatjuk merre is vagyunk, vagy merre menjünk. Aki jól ismeri a csillagképeket, az nem csak tájékozódni tud általuk, hanem azt is tudja, mikor melyik csillagkép látható, és hol találja meg őket az égbolton.

Ha bármikor, akár civilként is barangolsz, és rád sötétedik, nézz fel az égre, már ismerős csillagot fogsz látni, nem fogsz

félni a sötétben, nem esel pánikba, ki tudsz jutni valahová. Nappal az erdőben a fák, a réten a virágok, a mezőn a növények, úgy az éjszakai sötétben a csillagok a barátaid. Katonák, - szólt a százados - nekünk elsősorban az északi irányt kell meghatározni, amit a sarkcsillag mutat. Nagyon fontos ismerni a sarkcsillagot körülvevő csillagképeket, mert csak így tudjuk megbízhatóan megtalálni.

Ott, - mutat fel az égre – ott a Nagy Medve csillagkép, vagyis a Göncölszekér. Ha a Göncölszekér hátsó két csillagát, vagyis a szekér oldalát 5- ször meghosszabbítod, pontosan a Kis Medve csillagképhez, a Kis Göncöl, utolsó rúd végén található Sarkcsillaghoz érsz.

A sarkcsillag másik oldalán, ami még figyelmet érdemel a sarkcsillag meghatározásában a Kassziópeia csillagkép, ami egy dupla W betűt formál, melynek középső csillagja éppen a sarkcsillagra néz.

Hanyatt fekvé hallgattuk a szabadtéri előadást, és néztük előben a térképet.

Nézzétek! Hullócsillag! – kiáltott fel valaki. Egyszer csak egy fénycsóva hasított végig az égen. Ez valóban egy igazi hullócsillag volt.

A bugaci buckavonulat árkában a fenséges csillagok alatt a vaksötét éjben egyszer csak egy hűvös fuvallat jelezte: vége az előadásnak, menjetek aludni, jó éjszakát!

A parancsnoki sátor előtti árnyékban, egy tábori – mert itt minden tábori – asztalon térkép, mindenféle papír, az-az szigorúan „titkos” iratok heverték. Velem szemben a lócán a százados ült. Én a napi jelentések összeállításán segédkeztem.

Az orgoványi lőtérnek rádión meg kell küldeni a lógyakorlat beosztási tervet, - mondta.

Jelentem, már megküldtem, és visszaigazolták, - ezt meg én mondtam!

Na, lássuk a beosztást! Szerda és csütörtök, egy-egy csoportba! Miért?

Jelentem a tábor nem maradhat őrizetlenül, ezért így kértem a lógyakorlat beosztását!

Nem kellett volna engem is megkérdezni, elvégre én vagyok a parancsnok!

Erre gondoltam, de a rádióforgalmazást nem hagyhattam félbe, jelentem!

Jól gondolta, máskor én is tudjak róla!

Értettem!

Pocak, a szakács jött!

Száselvtárs jelentem a lajtban fogytán a víz, holnapra nem lesz elég, - jelentem!

Őrmester, az üres gépkocsival menjenek a Nagybugaci iskolához vizet vételezni, vigyen pár katonát is!

Előkerítettem Jozsót a sofórt, meg négy éppen lődörgő katonát majd elindultunk azon az általunk kitaposott dűlőn, amin jöttünk. Nem mentünk gyorsan, mert a szél vájta barázdákon a lajt pattogott, le ne szakadjon. Már látni lehetett az erdősávot ahol az iskola is volt. Az iskolán túl egészen a tóig egy erdő látszott, ott már a terület a fák és növények számára élhető volt.

Megérkeztünk.

Úgy látszik eddig tartott a bugaci préri, mert egy dombos vidék következett. A domb tetején az iskola épülete. Két épületből, mert az egyik volt a tanítói lakás, a másik pedig maga az iskola. A két ház ölelésében a belső udvar. Az iskola épülete mögötti terület, még igazi pusztai kép. Megálltunk, hogy szemügyre vegyük merre is van a kút, megvan!

Jozsó! - szóltam a sofőrnek Kerüljük meg a kutat, és álljunk szorosán a kút mellé. Kicsit tolatgattunk, kicsit előre mentünk, de a végén sikerült szépen odaállni. Még szerencse, hogy vittünk két vödört, amivel a vizet töltögettük a lajtba.

Az iskola felől jön egy ember, egy magas szikár, akár egy kórónak is beillő ember, dióverőnek is elmehetne, forma ember.

Jó napot vitézek, - köszönt ránk - látom vízért jöttek, mondták a pásztorok, hogy itt táboroznak.

Jó napot magának is, - válaszoltam vissza. Hamar terjed a hír, pedig embert még nem láttunk a pusztában.

Ez a pusztai ember életének része. Egy ideje itt élünk, megszoktuk a pusztai világot, a puszta emberét, állatait, a növényeket, a szépségét. A feleségemmel tanítunk itt az iskolában, a gyerekeink felnőttek, bementek a városba, ők már városlakóvá váltak.

Maga itt a tanító? - kicsit csodálkoztam ezen az emberen.

Nem csak én, de a feleségem is tanító, ő most a hátsó kertben kapirgál, a növényeket gondozza, én pedig, hogy most szünet van, az apró jószágokkal foglalkozom, meg amire szükség van, elfoglalom magam.

Volt itt valahol egy vastagabb gumicső, amivel a TSZ is töltötte a vizet, de egy ideje nem látom, lehet, hogy elvitték. Látom, van vödör, az is megteszi.

A húzós kút mellett volt egy hosszú favályú, most is tele volt vízzel, valaki már telehúzta, itató.

Látom, nézegeti az itatót, - szólt a tanító úr - szép darab, az itteniek mondták még a betyár világból való, van vagy kétszáz éves. Úgy mesélték, hogy Bogár Imre, aki számadógulyásból betyár lett, az hozatta délvidékről ezt a hatalmas tölgyfa vályút. Azt is mesélik, hogy az iskola helyén a Bogár család tanyája állt, amit a pandúrok felgyújtottak. Még mesélte, a tanyavilág történetét, a betyárságot, de ezt úgy, hogy szépséget találjak benne.

A tanító úr felesége kiabált, valami segítségre szorult a padfeljáróhoz támasztott létra miatt.

Lassan a lajt megtelt vízzel, a történelmi vályúban fürödtünk egyet, mint kismadár a reggeli tócsában. Elindultunk vissza a homok dűnéken ringatózva, vissza a táborba.

A reggeli megvolt, a hosszú tábori asztalon adagokba készítve a hideg ebéd, mert a lőtérről csak délutánra jönnek vissza.

A százados sorakozót rendelt el!

Az Orgoványi lőtéren lesz a lövészet, az őrmester, az őrség, váltással együtt, és Pocak a szakács, marad!

A többiek, gépkocsira! - adta ki a parancsot.

A menetoszlop elindult, elől a százados a parancsnoki kocsival, majd követte egy platós teherautó a katonákkal, majd utolsóként a lőszerszállító zárta az oszlopot.

Magunkra maradtunk. A pusztán a sivatagi hőség perzselt, épeszű ember, vagy állat nem mutatkozik. Csizmát lehúzni nem ajánlatos, mert a talpadról leég a bőr. A külső őr, aki éppen Jimmy most készülődik, vizet vesz a kulacsába a sapkáját is belemártja a vízzel teli vödörbe és úgy csurom vizesen a fejébe nyomja. Mielőtt elindulna alkudozásba kezd. Muszáj kimenni, a madár sem repül, ember meg nem jár erre, - próbálkozott. Hiába.

Szorgalmasan tettük a semmit, vigyáztunk a békére, meg magunkra nehogy leégjünk, ezért mindenki behúzódott egy árnyékos helyre. A Pocakot, a szakácsot reggel óta nem is láttam, minek is, főzni nem kell, hideg kosztos vagyunk. A belső őr is szunnyad valahol.

Egyszer csak azt vettem észre, hogy a gazdasági ménes telep felől, ami félegyháza felé esik, felvert porfelhő kavargó, biztosan a ménest hajkurásszák a csikósok, mert szokták. Ezzel tovább tettem a semmit, mert mit lehet még tenni.

A porfelhő közelebb jött, ez nem a ménes, hanem egy autónak látszik.

Hamar a távcsövet! Nézek, hű, ez katonai dzsip. Vajon ki lehet, a lőtér nem arra van. A porfelhő csak jön-jön egyenesen a tábor felé. Arrafelé még dűlő út sincs. Közelebb ér, egy katonai parancsnoki kocsi.

A vizes lajt mellé ér és megáll. A kocsiban a sofőr és egy tiszt ül. A tiszt kiszáll, közben a fejébe nyomja a sapkáját.

Most látom tábornok, mit tegyek. Ugrok fel a sátor tövéből, sietve magamra húzom a zubbonyomat, a sapkát a fejembe nyomom.

Őrnagy elvtárs – persze vezérőrnagy – jelentkezem, mint a tábor rangidőse!

A bugaci tábori életet jöttem megnézni a félegyházi hadosztálytól!

A százados és a tábor katonái az orgoványi lőtéren vannak lövészetben, - jelentem. Itt most csak az őrség van!

Nem szólt semmit csak körbejárta a tábort, a legénységi sátorba is benézett, látszólag csak egykedvűen nézelődött. Pocaknak intettem, hogy dobjon már össze valami harapnivalót a vendégeknek, de Pocak sem az eszéről híres ezért értetlenkedett. Na, ezt meghallotta a vendégünk és: Őrmester ne fáradjon, körülnézek és megyünk vissza – mondta.

Külső őrség van?

Jelentem van, - remélem Jimmy kint van.

Na, nézzük meg! Intett a sofőrnek, hogy jöjjön.

Kitaposott út nincs, a szélfújta hepe-hupás dűnéken vágtuk az ösvényt. Ez a terület ősbörökás, ezért vigyázni kellett, hogy ok nélkül ki ne tapossuk a növényeket. A tábortól talán egy kilométernyire lehetett az őrhely, ez nincs is messze, de az állandó kerülgetés az hosszabbította az utat. Na, végre,

valahol itt kell lenni az őrnek, vajon miért nem veszem észre, vagy inkább neki kellene észre venni minket – ezen tűnődtem, meg igazán idegesített is miért nem látom még Jimmyt, az őrt.

A dűne végéhez értünk ott már teljesen sík a pusztta, boróka sincs, csak parlagi gyep.

Álljunk meg! – szóltam a sofőrnek.

Itt kell lenni, ha el nem lopták a pusztai betyárok – kezdem oldani a hangulatot. Kiszálltam a kocsiból. Körbenéztem. Sehhol nem látom. tölcsért formáltam a tenyeremmel, majd kiáltottam.

Jimmyyyy!

Egy nagyobbacska boróka bokor mögül előkerült az őrünk. Jimmy. Látványa röhögésre adott volna okot, de nem mertem, ki tudja, milyen kedve van az ellenőrzésre jött tábournoknak.

Jimmy ott állt, majdnem anyaszült meztelen, csizma azért volt rajta. A tábournok is csak nézte, hirtelen szóhoz sem jutott, de én sem.

Jimmy a meglepődéséből magához tért, és úgy ahogy volt, csupaszon, keze tisztelgésre lendült:

Jelentem, semmilyen esemény nem történt, közben összevissza nézelődött.

Fegyvere legalább van, vagy csak egy ásót hozott, mert ahogy elnézem katona az öltözékéhez inkább az illene, - mondta a tábournok.

Szerencsénk volt a tábournokkal, mert ki hinné, hogy egy tábournok is érti a vicces helyzetet.

A sikeres tábori ellenőrzés után majdnem azon az úttalan-úton mentünk vissza a táborba. A tábournok az út során nem hozta szóba az eseményeket, aminek örültem, mert nem lesz belőle ügy, a százados sem fogja megtudni.

A vaságyon, amin feküdtem a sátor ablaka alatt volt, ami fel volt hajtva, hogy több levegőhöz jusson a katona. A sátorban korom sötét van, csak a kinti viharlámpa pislákoló fénye adott némi fényt. Próbálok kilesni az ablakon, hátha látom a csillagos eget, de nem látok semmit. Aludni nem tudok a meleg miatt. Csendbe lemászok az ágyról, nehogy felferjem az alvókat. Kimegyek egy kis friss levegőt szívni. A sátor mögött ahová még a lámpa, pislákoló fénye sem jut el, leülök. Egy eltévedt szellő végig simítja a borókaást. Hanyatt

fekszem. Fényesen ragyog az égbolt. Keresem a Nagy Göncölt. Megvan! A sarkcsillagot nem látom. Majd a Kassziopéia, a dupla W segít. Megvan! Kicsit hunyorog a sarkcsillag, de megvan ő is. Nem pislogok, hátha látok egy hulló csillagot. Mereven nézem a csillagokkal tele eget, így Augusztusban sokat lehet látni. Van időm várni, várok. Valaki jön, botorkálva jön a sátorvasak között.

Nem tudok aludni, van hely?

Van, ülj le!

Megint jött egy katona, kis idő múlva az egész tábor ott üldögélt a dűne oldalán. Nézegettük a ragyogó csillagos eget. Halkan, inkább suttogva beszélgettünk. A sátor felől egy viharlámpás ember jön, a százados. A lámpát felakasztja egy sátorvas kampójára, és leül közénk, hagyat dől, és kémleli az eget. Ma az utolsó nap, vagyis az éj, holnap táborbontás, még a reggelit megkapjuk és irány Kalocsa, vissza a laktanyába.

Egy hirtelen szellő ördögszekeret görget, majd megtorpan, mintha szemügyre venné a katonákat, majd egy forgó szél felkapja, és átrepíti felettünk.

ÖTÖDIK

A telephely

—Sakk, mondja a kiskatona.

Nézem a sakktáblát, de nem jövök rá a rossz lépésre, mert kezdő vagyok a sakkban, persze ezt egy kiskatona nem tudhatja, ő csak azt tudhatja, hogy én vagyok az okosabb. Egy katona kocogtatja, a kisablakot tiszteleg és int, hogy bemenne a telephelyre.

—Szóljon neki, hogy menjen a dolgára, mit zavargat.

A kiskatona, aki velem volt szolgálatban odahajolt az ablakhoz és intett, hogy menjen. Ezt a pillanatot kihasználva, hogy a sakkból ne legyen nagyobb baj, egy bábút levettem, és úgy tettem mintha már korábban leütöttem volna. A kiskatona visszaült a székre, és meredten bámulta a sakktáblát. Majd megszólalt:

—Sakk-matt!

A nyakam körül zsibbadást éreztem, még leleplez ez a sakkbajnok. Pont ezt fogtam ki! A bábút visszatenni nem lehetett, mert éppen nem jött egy katona sem, máskor meg itt nyüzsögnek, mászkálnak. Hallgatás, mindketten bámultuk a sakktáblát. Nekem pont most nem jutott az eszembe semmi. Neki, valószínűleg az forgott a fejében hogyan rukkoljon elő a csalással. Mint rangidős, keservesen, de én szólaltam meg:

—Mit lehetne tenni?

—Azt, hogy az őrmester elvtárs visszateszi a királynét, amit valószínű a huzat ledöntött, és maradunk a sakknál, abból még kijöhet valami, tanácsolta. Veszíteni, csak nem kellene, meghátrálni sem illik. Mit kellene tenni. Megvan, a támadás, katonák vagyunk:

—Mi a neve katona?

—Miskolci József honvéd vagyok a negyedik zászlóalj első századából, jelentem.

—Na, Jozsó, nézzen ide a vállamra mit lát itt?

—Egy csillagot, őrmester elvtárs!

—Most nézzen a maga vállára, ott mi van!

—Semmi, jelentem!

Na, Jozsó a csillag meg a semmi között van egy nagy hatalmas úr! Most már érti

—Jelentem csak most lett világos!

Na, nézzük a sakktáblát, mit lehetne kihozni belőle! Nézegettük-nézegettük majd Jozsó szólalt meg!

—Jelentem megvan a hiba, nem volt stopperóránk, ez okozhatott galibát! Felajánlom a döntetlent!

—A döntetlent elfogadom! Majd felálltunk, mint a sakk-nagymesterek és kezet fogtunk.

A telephelyi ügyeletes szoba, vagy inkább iroda, ahol minden nap délután öt órától, reggel nyolc óráig egy telephely ügyeletes tiszt, és egy katona adott szolgálatot. Napközbe nem volt szolgálat. Nagyritkán rám is sor került, a szolgálatvezetőm gondoskodott róla. Kifigyelte mikor tud megcsípni, és máris itt találtam magam.

Az ügyeleti szoba mindjárt az első garázssor előtt volt, egybeépítve a két épület. A katonák és a járművek ki-be mászkálása itt történt. Kerítés, vagy kapu nem volt, mert minek is lett volna. A helyiség két részből állt, ha beléptünk mindjárt az előtér, ahol tartózkodtunk. Oldalt volt egy kisablak, ami a telephelyre nézett. Az ablak alatt egy íróasztal, két-három székkal. Az asztalon telefon, és egy fadoboz tele mindenféle pecsétekkel, meg egy bélyegzőpárna, ami már régen kiszáradt. Az asztal másik oldalán egy naplószerű könyv, ráírva: Telephelyügyelet. Ebbe a könyvbe kell beleírni az érkezés, és a távozás idejét, valamint ki teljesített szolgálatot, majd alá a pecsét, hogy hivatalos legyen. A szemközti falon a mindenkori címer bekeretezve, mellette egy viszonylagos nagyméretű üvegezett szekrény, ami tele volt kulcstárolásra alkalmas kampókkal. Nagyon sok helyen rendszámmal ellátott kulcs lógott. Ezek a kulcsok az M zárolt járművek kulcsai voltak, csak parancsra lehetett kiadni azokat. A szekrény üvegajtaja gyurmapecséttel volt lezárva. A másik falon, ahová az ajtó nyílt, volt egy nagy kerek óra, és egy fogas. Bentebb a másik szobában, jobbra volt egy priccs, fekete műbőrrel behúzva, a fejrésznél pedig egy szürke lópokróc volt. Aki nem tudná a lópokróc történetét, most elmondom: Régen, a seregben ló is volt, és a takaró lovaknak is járt, hogy a katona a pihenő lovát betakarhassa. A másik tudnivaló, ezek a pokrócok éppen lószőrből készültek, ezért jól szigeteltek, s

ezért a mai napig tartozéka a felszerelésnek. Szemben egy megviselt kétajtós szekrény, mellette egy állófogas. A sarokban lemez fegyverszekrény. Katonai viszonylatban rend volt. Kimegyek már levegőzni!

A garázs, vagy ahogyan itt mondtuk, a telephely udvara igen nagy volt. Katonás sorokban, vagy-két három sorban is régi óriási nyárfák sorakoztak, a katonák nagy örömére. Azon túl, hogy nyáron kellemes árnyékot adtak, ősszel megszakadatlan munkát, mert a katona mindennapi dolga volt összesepregetni a faleveleket. Mire szépen összeseperte, jött egy fuvallat és kezdhette előről az egészet. De azért volt olyan katona is, akinek ez igen nagy örömet szerzett, mert ha falevél, akkor ősz, ha ősz leszerelés. Úgy látszik a lombhullásnak is megvolt az előnye meg a hátránya is. Aki nem volt még laktanyában az most tudja meg: mindenfelé nyárfa van. Egy-két híradós-katona drótokat feszített ki a fák között, majd néhol felszereltek hangszórókat is. A laktanyai utcái elnéptelenedtek, amikor 1966-ban megrendezte a Magyar Televízió az első táncdalfesztivált. Másnapról nyüzsögtek itt a katonák. Már próbálták a hangszórókat, ami recseget azt leszerelték, hoztak másikat, majd volt egy próbaadás a Petőfi rádióból. Velem szemben, a telephely túloldalán a harckocsizók tették a semmit. Ez nem harckocsizó ezred volt, ezért csak öt-hat T-34-es volt amiket az ötvenhatos oroszok hagytak itt nekünk, valószínűleg a jó barátság kedvéért. Arrébb a fa alatt egy torony nélküli 34-es volt, ezt vontatásra használták. A harckocsizó katona az ördög és a katona keveréke, mert mindig szutykos.

A többi kocsiszínbén teherautók, raj kocsik és parancsnoki kocsik voltak. Ahol raj vagy parancsnoki kocsik voltak, ott általában volt egy téglából rakott kályha a hideg, olykor, itt Kalocsán a mínusz 15-20 fokos hideg miatt. Az itteniek azt mondták: a Duna miatt. Ki tudja. A telephely mögötti garázsok egymás után sorakoztak, leértek egészen a technikai kapuig. Ezekben a garázsokban tárolták az M készletet. Itt voltak a Fugok (Felderítő Úszó Gépkocsi), a PSZH-k (Páncélozott Szállító Harci jármű) Ezekből az okos katonai járművekből pár darab kint volt századoknál gyakorlás miatt. Én is ültem az egyik Fugban s elmondom a civileknek, hogy olyan érzés, mintha egy nagyméretű

cipőben ülnél, ahonnan semmit nem látsz. A beosztott katonák szerint meg lehet szokni a kiképzés alatt.

Az ellenőrzési körutam megvolt, visszasétáltam a telephely udvarába, majd elmentem egészen a garázs sor végéig, a kerítésig. A nyárfákon már felváltak szerelve a holnapi táncdalfesztivál közvetítésére a nagy, ormótlan kinézetű hangszórók. Jó buli lesz! A szöges drótkerítés folytonosságát egy kétszárnyú vaskapu szakította meg, a kapu szárnyait pedig egy vaskos láncon függő lakat zárta be. Ez a kapu volt a riadó kapu. Riadó alkalmával ezen a kapun mentek ki a járművek a kijelölt külső gyülekező helyekre. Ha a riadó lefűjték itt is jöttek vissza. Ilyenkor, ahogy szokott lenni, nagy volt a zűrzavar, mert a laktanyát időre kellett elhagyni, ha nem sikerült, ismét riadó. A parancsnokok szerint a katonákat foglalkoztatni kell, nehogy még unatkozzon valaki. A kapuról még annyit, hogy állítólag az imperialista nyugat kémei itt leskelődnek be. A kapun túl, jobbra, mindjárt az út mellett kezdődött a szovjet reptér. Sokat járunk át, jó barátságban voltunk. Néha volt közös program is. A deszant kiképzésünk is náluk volt. Nekik volt helikopter, meg LI-2-es szállító gép. Sokszor azon csodálkoztam, hogy náluk milyen nagy a fegyelem, de mégis a tisztekkel szemben pedig sokkal lazábbak voltak. Megesett, hogy, lőszerhiányunk volt, átmentünk és rögtön adtak egy-két ládával, csak úgy.

Az udvaron csend volt, katonák már nem mászkáltak, csak két dolmányos varjú rikácsolt a fák tetején, valószínűleg a fészekfoglalás miatt. Az ügyeletes szoba előtt már Jozsó ácsorgott, kezében csajka. Vacsoraidő van.

—Elmegyek a vacsoráért,- mondta.

—Jól van, menjen, de az enyémről el ne felejtkezzen!

Egy fél óra múlva jött is Jozsó, kezében egy alumínium tányér megrakva ennivalóval, rajta egy szelet kenyér.

—Na, mit hozott, mi van enni?

—Rizses hús, jelentem!

—Az jó, na, lássuk! Az ügyeletes asztalhoz telepedtem és kezdtem falatozni.

—Ez hideg! Katona, csak nem kerülte meg a földet az északi sark felől?

—Nem, így adták, jelentem!

—Elmegyek, a kocsiban van spirituszmelegítő, hozom és megmelegítem. Általában a katona kocsikban van egy

fedeles lemez doboz, a hadtápkészlet, arra az esetre, ha valahol elakadsz, ne halj éhen. Na, az én készletem is fel volt töltve mindenféle jóval, különböző konzervekkel, meg egy két rúd téliszalámi is akadt. Ki tudja, hol akad el a katona, nem? Volt itt spirituszmelegítő is, ez praktikus találmány. Három lemez lábon állt, alatta a hőt adó tartály, a tetejére pedig az edényt, vagy a konzervet lehetett tenni. Jó találmánynak tartottam, később a civilbe is átkerült, mint turistamelegítő. A melegítés hatására a hivatali helyiséget a rizses hús finom illata árasztotta be. A katonai lakoma után mindketten kimentünk a ház előtti padra üldögélni, majd a zárkózott Jozsó megnyílt, mesélt és mesélt. Beesteledett. A dolmányos varjúk sem veszekedtek már. A telephelyre csend, és sötétség borult, csillagfényes égbolt takarta be a kalocsai laktanyát, ide az ellenség sem merte betenni a lábát.

HATODIK

A megkerült ágyú

Aki még nem járt Kalocsán, az tudja meg, most tőlem, hogy így nyár végén, ha a levegőbe szippantasz, igen kellemes paprika illatot fog az orrod. A szél hozza az őrlőtől, vagy a szárító is rásegít, de a borsodi ember ezt csak itt érezhette. Azért említettem borsodi embereket, mert onnan érkeztek a kiskatonák, onnét sorozták be őket. Így volt ez a hatvanas években. Meleg van, szokatlanul meleg, ha kalocsai lennék, azt mondanám, hogy paprikaérlelő meleg, de mi katonák vagyunk, mit nekünk a meleg, vagy hideg.

Pocak, a szakács jött.

Kis töprengés után, óvatosan bekopogott a műbőrrel párnázott ajtón. Egyszer, válasz nem jött, ezért nagyobb óvatossággal erősebben verete a bütykös úját az ajtóhoz. most sem jött válasz, ezért benyitott, lesz ami lesz, gondolta. A szobában az íróasztal mögött ült az őrnagy.

Őrnagy elvtárs kérek engedélyt!

Na, mondja, mi járatban van!

Az őrmester keresem!

Miért keresi katona?

Mert én vagyok a szakács, Bugacon a táborban is én voltam és akkor megígértem, hogy egyszer főzök egy finom kalocsai halászelevet, és most, főztem, ezt akartam mondani az őrmesternek.

Na, katona ezennel engedélyt adok az őrmester nevében, ha nekem is jut belőle!

Értettem, – majd Pocak a maga szerénységével kihátrált az irodából.

Egy-két nap a boldog semmittevésben. Öt után, a kantinban megváltjuk a világot, röhögünk a nős katonákon, akik otthon hagyták a feleségeket, persze rosszmájú gondolatoktól vezérelve.

Vacsoraidő van, a társaság egy része elment az étkezdébe, mert vacsora utána filmvetítés lesz.

A reggeli napi parancs kihirdetésénél a százados tudomásunkra hozta:

A mai nap folyamán, az ezredparancsnok utasítására a hetvenhatos löveget (ágyút) át kell vinni a hadosztály parancsnokságra, Kiskunfélegyházára.

Az őrmestert bízom meg a szervezéssel és a szállítással, de a mai napon!

Végeztem, oszolj!

Na, vége a gondtalan napoknak, a katona soha nem pihenhet, akkor hogy védje a dolgozó polgári lakosságot. Egy teherautó kell, a Zil az jó lesz, meg négy, vagy öt kis katonát is nélkülözni tud a sereg.

Tíz óra. Az alakulótéren, ahol minden fontosabb esemény zajlik, az ott álló teherautó, ami fénylett, mint az a bizonyos, a kiskatonák felkapcsolták a hetvenhatos löveget, majd indulási parancsra vártak.

Úgy gondoltam, mint parancsnok, meg kell adni a módját az eseménynek.

Csak a civileknek mondom el: ez a hetvenhatos löveg – ágyú – a második világháborúban is részt vett, de ez még nem elég a történetéhez, hanem ott volt az ötvenhatos budapesti eseményeknél is.

Szerintem kicsit túloztam, hogy nagyobb feneket kerítettem a búcsúztatásnak, főleg felsőbb parancs nélkül, így sikerült. Gépkocsira! – adtam ki a parancsot.

Elindultunk a háborút bejárt ágyúval. Kalocsán meg a környékeken már megszokták a katonai járművek jelenlétét, így a járókelők ügyet sem vetettek az ágyút húzó teherautóra. Bugac felé mentünk, mert Kiskunfélegyháza felé erre rövidebb az út. Zötykölődtünk a rossz úton, a löveg is pattogott a kocsni mögött, de nem mentünk gyorsan. Van idő! Az orgoványi lőtérnél azért megálltunk kicsit pihenni – ezt katonai nyelven, úgy mondjuk, hogy technikai szünetet tartunk. A rakományt vagy a vontatmányt ilyenkor ellenőrizzük. Rendben volt minden. Elindultunk, haladtunk a cél felé, de az út változatlanul rossz, hepe-hupás volt.

Végre megérkeztünk. A laktanya technikai kapujához mentünk, mert járművel csak ott lehetett bemenni. Egy kiskatona állt a sorompó mellett, ami le volt engedve, hogy a járműveket megállítsák ellenőrzésre. Mégis katonai területre érkeztünk. Pár perc múlva az ügyeletes főtörzs jött ki az épületből, egyenesen hozzám, mivel én voltam a küldetés parancsnoka.

A Papírokat! – csak így röviden.

Értettem! – én is csak röviden, majd átadtam a megfelelő iratokat.

Löveget hoztak Kalocsáról?

Igen, egy hetvenhatos löveget, meg a platón négy honvéd van, akik segítenek. Más a járművön nem tartózkodik - válaszoltam a katonai rendnek megfelelően.

A főtörzs az iratokkal a kezében hátrament, hogy ellenőrizze a hozott vontatmányt, meg az embereket, akik a teherautó platóján üldögéltek. A gépkocsi visszapillantó tükrében látom, hogy jön előre, kezében a papírokkal.

A löveg, amit hoztak hol van?

A kocsi után van akasztva – mondtam, de ekkor már rosszat sejtettem.

Na, ott nincs, nézze meg!

Kiugrottam a vezető fülkéből, talán a gondolatnál is gyorsabban értem a kocsi hátuljához.

A löveg sehol, kezdtem zsibbadni, úgy éreztem a vér, ami táplálja a testet elállt. Végem!

Nézem a vontató kampót, nyitva. Elhagytuk az ágyút, villant át a lelassult agyamon. Ekkor már a négy katona felhajtotta a hátsó ponyvát, és csak pislogtak ártatlan szemekkel.

Hol akadt le az ágyú, nem vették észre? – intéztem a kérdést.

Ebben a zörgésben nem vettük észre, de Orgoványnál még megvolt, ott ahol pihentünk – mondta a bátrabbik katona.

Jött a főtörzs.

Na, álljanak félre az útból, és várjanak!

Az ügyeleti épülettel szemben egy nagy lebetonozott parkoló van, oda kanyarodtunk és vártuk sorunkat.

Vártunk, úgy látszik itt semmi nem sürgős, mert jó ideje nem jött senki. Egyszer csak láttam, hogy az épület felől jött egy tiszt, karján ÜTI felirattal (ügyeletes tiszt) és még két katona. Az érkezésüket látva kiugrottam a gépkocsiból jelentésre készen.

Na, kalocsai jómadarak mit követtek el – csak így köszönés helyett.

Jelentem, - de az ügyeletes tiszt közbe vágott.

A főtörzs már elmondta, intézkedtem. Az ügyeletes alegység kocsija mindjárt itt lesz a katonákkal együtt, majd átfésülik

az út menti vizes árkot Orgoványig, a másik oldalon meg vissza!

Értettem őrnagy elvtárs! Kezdt visszatérni az élet belém, hogy az őrnagy nem nyelt le.

Kis idő múlva jött is az alegység kocsija megrakva katonákkal. A parancsnok egy főtörzs volt, aki vezette a kutatást. Rövid eligazítás után, követve az alegység kocsiját elindultunk vissza azon az úton, amelyiken jöttünk, vélhetően majd megtaláljuk az ágyút.

Lassan mentünk, a kocsin lévő katonák figyelték az árkot, meg a bozótost, hátha megtaláljuk.

Már Orgoványhoz értünk, semmi. A lőtér lejárata előtt egy nagy homokos területen a gépkocsik megfordultak. Mentünk vissza. A kövesútból nagyon sok homokos dűlő út ágazott el, vagy párhuzamosan húzódott, amin a traktorok jártak. Szerte a pusztán, mert ez a rész még a bugaci puszta szélé, tanyák fehérlettek. Egyik tanya közel a köves úthoz, másik pedig kicsit beljebb, vagy távolabb volt. A fürkésző katonaszemek az ágyúra nem leltek. Visszaértünk a laktanyába. Éppen beálltunk a parkolóba, még a motort sem állítottuk le, amikor jött az ügyeletes tiszt, az őrnagy.

Na, emberek, jó hírem van, a Fülöpjakabi TSZből telefonáltak, hogy az elhagyott ágyú a Galambos tanyán van. A tanyagazda találta meg az árokban és behúzta a tanyára. Erre a hírekre a színem is kezdett visszatérni.

Gépkocsira katonák, menjenek érte! – adta ki a parancsot az őrnagy. A Fülöpjakabi tanyaközpont, ahol a TSZ is volt nem volt messze, hamar oda is értünk. Ott eligazítást kaptuk, hogy merre van a Galambos tanya. Már messziről láttuk a tanyagazdát, várt minket.

Behúztam, - szabadkozott a tanyagazda - mert ha a vasgyújtók rátalálnak, elviszik, pedig nem úgy nézett ki, mint ha a háborúból maradt volna itt.

Felkapcsoltuk az ágyút, még egy rozsdás dróttal is átkötöttük nehogy még egyszer elhagyjuk a háborús veteránt, ami a Kiskunfélegyházi laktanya díszjele lesz.

HETEDIK

Bortúra

A szalmával kitömött vaságyon aludtam, a takaróként használt lópokrócot még valamikor az éj folyamán a fejemre húztam, hogy a szeptember végi hűvös levegő ne csapjon meg, mert katonáéknál az a szokás, hogy a tél beállta előtt az ablakok nyitva vannak. Valószínű, hogy kómába vagyok, mert álmodok. Az álom elvitt a civil világba, ami nemsokára be is fog következni, mert október végén leszererek. Vége lesz a kétéves katonáskodásnak. Csörömpölést hallok. Nehezen térek magamhoz. Az ügyeletes hangoskodik: ébresztő emberek! A nyomaték kedvéért egy tömőfát, (ami nem volt más, mint egy seprűnyélből levágott darab, amivel a szalmazsákokat tömködtük, hogy szép szögletes alakot vegyen fel.) végig húzta a vaságy rácsos végén, ami olyan hangot adott mint egy géppuska ropogás. Erre mindenki kiugrott az ágyából és igyekezett ruhát húzni magára. Miután megvolt a reggeli torna, a borotválkozás, a reggeli, következett a parancskihirdetés, amit legtöbbször Ress főtörzs, a szolgálatvezető tartott meg. A század, a körlet egyik oldalán a nagy öntött vaskályhával szemben, a vaságyak végénél sorakoztak fel. Dicséret ritkán volt, általában letolás jutott a katonának, amit néha ki is érdemeltünk. A nevemet hallom, vigyázba vágom magam. A főtörzs mondja a magáét, amiből arra következtettem, hogy ma tizenhat órától telephely ügyeletes leszek Jozsóval, a miskolci gyerekekkel.

A telephely ügyeletes szoba kulcsa főbejárati szolgálati helyen van, ezért elmentem érte, úgymint jelentkeznem kell az ÜTI-nél (Ügyeletes Tiszt).

Az őrszoba előtt fegyveres katona áll.

Az ütít keresem!

Éppen most jött a szolgálatot átvenni, bent van – mondta az őr.

Benyitok.

Engedélyt kérek bemenni, persze már bent vagyok.

A szobában egy íróasztalon egy halom iratok fölött matat egy tiszt.

Felnéz. Százados.

Száselvtárs kérek engedélyt jelentkezni telephely ügyeletes szolgálatra.

Jó, - mondta, majd hosszasan felhívta a figyelmemet egy csomó dologra, szabályzatokra, végül fenyegetőzött a futival (a civil olvasó kedvéért a futi nem más, mint katonai börtön, az-az futkosó).

Értettem Száselvtárs, majd fogtam a táblára akasztott telephely kulcsát, és katonásan – szabályzat szerint – kimentem a szobából.

A garázssorból leválasztott ügyeletesi házikó előtti lócán ülök. Már késő délután van. A tisztek már hazamentek, a kiskatonák sem mászkálnak a telephelyen. Jozsó az ügyeletbe osztott kiskatona elment a kantinba nápolyit venni, legyen egy kis rágcsálni való éjszakára.

Szeptember vége felé járunk, ilyenkor korán esteledik. Még nincs sötét, de a szürkület egyre jobban erősödik. A szögesdróttal ellátott kerítés, ami a garázs sor végén, vagy valamivel arrébb van, már nem látszik. A katonás rendben álló garázsok előtt végig öreg, nagy terebélyes nyárfasor húzódik, egyrészt a kiskatonák örömére, másrészt meg az álca miatt. Hogy a kiskatona miért örül neki: azért mert tavasztól, a tél beálltaig van mit sepregetni, ugyanis a nyárfáról mindig hullik a falevél.

A ködös szürkületben a nyárfáról lehullott falevelek illata terítette be a laktanya levegőjét. Ez az illat semmihez sem hasonlít, egyszerűen csak finom. Szívom ezt az illatot, tüdőzőm, mint bagósok a bűdös cigi füstjét, élvezettel. A nyárfa is, mint minden fa a természetben készülődik a télre, majd a tél után, tavasszal ismét visszatér új ruhájában. Az ősz nemcsak a fának ad lehetőséget a pihenésre, majd a megújulásra, hanem az itt, a laktanyában élő kiskatonák számára is, ugyanis minden ősszel a lehulló sárga falevelekkel együtt számukra is változás következik: leszerelnek.

Unalmamban a zubbonyom jobb felső zsebéből előhúzó a méteres szabó mérőszalagot, levágok egy centit. Nyissz! Nézem, mennyi van még hátra, mert a centik jelzik a

hátralévő napok számát. A szalagot kicsit a fény felé tartom, hogy jól lássam, mert tévedni, most nem kéne: huszonkettőt mutat. Még huszonkét nap, csak baj nélkül ússzam meg ezt a kis időt a két évből.

Jön Jozsó a kantinból, ölében pár papírzacskó nápolyival.

Meghoztam, sokan voltak, meg...

Mi a meg? – mert nem mondta tovább.

Hát az, hogy Kövesdi a matyó gyerek önti magába a sört, nem issza, hanem önti! Már beállt, rendesen. Jimmyvel felvittük a körletbe, had aludja ki magát.

Mi lehet a baja? – nem tudjátok.

Én nem tudom, de Jimmy mondta, hogy a feleségétől levelet kapott, még tegnap, azóta furcsa.

Azért szólj Jimmynek, hogy tartsátok szemmel, nehogy valami hülyeséget csináljon, most leszerelés előtt.

Menj, szól a többieknek is!

Na, ez éppen nem hiányzik – mordultam a szembe lévő öreg, talán száz évet is megélt nyárfának, aki éppen nem tehet róla.

Az alakuló tér felől egy katonát látok jönni, rugdossa a forgószél által kupacokba terelt faleveleket.

Vajon minek jön, persze jöhet, ha parancsa van gépkocsit elvinni. Ez gyakran előfordul, hogy valahová gépkocsit küldenek. Az is előfordult, hogy az éjszaka kellős közepén harckocsit vittek, vagy hoztak lövészetről. Nem sűrűn, de előfordul az éjszakai forgalom. Riadó alkalmával pedig égis éri a felfordulás.

A katona, aki egykedvűen rugdossa az avart közelebb ért. Most látom csak, hogy két katona jön, egymás mögött jönnek.

Közelebb érnek.

Most látom, hogy a századunkból Szőke a matyógyerek, meg a pesti piperkőc vagány jön.

Mi járatban vitézek? – fogadtam őket. Na, üljetek csak ide a lócára. Leültek, mint a szót fogadó gyerekek. Na, ez a két gazfickó valamiben sántikál, mert nem szoktak ilyen bárányok lenni, – gondoltam magamban.

Jozsó merre? – kérdezte a pesti.

Felment a körletbe megnézni Kövesdit, vagy éppen most kötik fel. Nem találkoztatok vele?

Nem, nem is láttuk – vágta egymás szavába.
Azután csend, csak ültünk a lócán, mint verebek az eresz alatt, vagy fecskék a villanydróton, Boldog asszony napján.
Na, ezek akarnak valamit, nem azért jöttek, hogy szívjanak egy kis kalocsai friss őszi levegőt - gondoltam.
Küldöttségbe vagyunk – kezdett a mondókájába a minden hájjal megkent pesti vagány.
Hétvége van, meg itt van az Imre nap is, meg jön a leszerelés is. Kellene egy kis bor, csak a felejtés miatt.
A többiek küldtek, mi csak a parlamenterek vagyunk – vágott a pesti gyerek szavába Szőke.
Ehhez nekem mi közöm? – a lassú felfogásom miatt még nem esett le.
Hát csak annyi, hogy kimennénk a hátsó kapun a foktói tanyára egy kanna borért. Meg te is a századhoz tartozol, borsodi gyerek vagy, mint mi, neked is kell egy kis lazítás. Nem?
Kimentek a kapun, mint máskor, az őrségben is öreg katona van, aki szunyókál valamelyik öreg nyárfa árnyékában, igazából kopasz nincs, akitől lehetne tartani. Még mindig nem tudom, hogy nekem ehhez az egyéni hadművelethez mi a közöm.
Jön Jozsó, az ügyeletes katona.
Ti még itt vagytok? – intézte a kérdést a két földinek.
Végül is azt szeretnénk, – állt elő a Szőke, nekem irányítva a kérdést – hogy kimennék az én kocsimmal a gyors menet-jövet érdekében.
Ki akartok vinni egy kocsit papírok nélkül – Mondtam úgy, mint akit fejbe kólintottak.
Gyorsan megjárjuk, te is tudod, hogy a kocsim a Robur az csendes jármű. Senki nem veszi észre. Az őrség elhúzódott valahová, az ÜTI meg a potrohos százados, szunyókál. Mi lehetne az akadály?
Vakartam a fejem, jobb kézzel, bal kézzel, tanácstalan voltam. Azzal kezdtem meggyőzni magam, hogy volt már ilyen eset, pont ilyen, és rendbe ment a dolog. Pont most lenne balhé.
Jozsó, te mit szólsz – had legyen ő is benne a buliba.
Szerintem, had menjenek! – és tovább egykedvűen piszkálta a fogát.

Na, hozd a kulcsot, nyisd a kaput, de a lakatot ne tedd vissza!

A két gazfickó, Szőke, meg a pesti, egy szempillantás alatt tűntek el a lidérces szürkületben.

Hadművelet

Jozsó visszajött, kezében lóbálta a nagy vaskarikára akasztott kulcsot, amin még a lakat is lógott.

Kimentek? - kérdeztem, de nem valami jó kedvel.

Ki, - de látszólag Jozsó sem volt valami boldog. Szerencsére, a kapunál lévő lámpa nem világított, őrt nem lehetett látni.

A kaput behajtottam, hogy ne legyen feltűnő.

Nem tehetünk mást csak várunk. Már rendesen besötétedett, a szél is feltámadt, lehűlt a levegő is. Jöttek a bajok. Bementem az ügyeleti szobába felvenni egy kabátot. nem fogott a hely. Kimentem, sétálgattam a garázssor előtt, hátha hallok vagy látok valakit. Senki. Már vissza kellett, hogy érjenek, kocsival mentek, meg a tanya sincs messze – így járt a fejembe a gondolat. Egy az oszlopon lévő lámpa megzörrent a szélben. Én is megrezzentem, na, még ez hiányzott – gondoltam.

Bementem a házba.

Jozsó megrakta a tüzet a vaskályhába, legalább valamivel elfoglalja magát, jó neki.

A rajtam lévő kabátot ledobtam magamról, rá az ágy szélére.

A vaskályha már meleget adott, hamar befűtötte a kis ügyeletes szobát. Szóttlanul üldögéltünk, a semmibe nézve.

Kedvünk nem volt a beszélgetéshez. Egyszer csak Jozsó felpattant mintha aknára lépett volna. Rátapadt az egyetlen, kifelé néző ablakra, hogy jól lásson.

Zörgést hallok, mintha jönne valaki - mondta szinte suttogva, attól tartva, hogy az ellenség lehallgatja. Alig lépett vissza az ablaktól, amikor nyikorogva nyílik az ajtó. Az

ágy szélén ültem, de hirtelen felugrottam. Szőke, a matyógyerek lépett be. A látványtól még az az egyetlen légy is elbujt, ami egész este megállás nélkül repkedett. Derékszíjtól lefelé csurom vizes, sáros.

Elakadtunk! - mondta Szőke.

Míííí – húztam még az í-t vagy két percig, közben elhagyott az eróm. Valószínű, hogy Koppány is így járhatott, és mi lett a vége, felnégyelték.

Merre akadtatok el?

Nem messze a repülőtér utáni nádasba, vagy annak a szélén. Onnan már látszanak a laktanya fényei.

Sokat érek vele, most mit tegyünk, a kocsi kint nem maradhat, ki kell húzni a sárból, be kell hozni.

Van egy ötletem – szólt Jozsó. Orosznak, (gépkocsivezető) a Csepelje, az kihúzná, csörlője is van, meg Orosz is szereti a kihívásokat, meg a huncutságokat.

Ő az emberünk! Jozsó futás hozd ide az emberünket, de senkinek egy szót sem! – adtam a parancsot, vagy inkább a lehetőséget.

Tanácsstalanul ültem a ház előtti lócán, és néztem a csillagos eget, amit itt-ott felhő takart el. Jönnek, na, végre – gondoltam.

Orosz jött elől, mint egy hős megmentő, dobálta a lábát a két számmal nagyobb csizmában, otthon traktoros gyerek volt a TSZ-ben.

Igyekeztek, majd Jozsó kinyitja a kaput. Pár perc és eltűntek a 344-es teherautóval.

Megint a várakozás, iszonyatos a csend, szinte zúg a fülem. A nagy, palacsinta képű hold, a felhők közül néha kikikandikál, ránk néz, hogy haladunk. Szemmel tart. A laktanyával szomszédos repülőtéren is csend van. Máskor éjszaka is repülnek. Pont most nem, pedig jól jönne egy kis zaj az éjszakában. A hold már Baja fölött jár, éjfél körül van az idő. Az órákra rá sem merek nézni, csak ülök a kényelmetlen falócán, és bámulom a sötétséget. Jozsó kint maradt a kapunál.

Jönnek, a kapu felől, jön két alak, gyalog. Rosszat sejtek. Eddig nem fáztam de most megremegtem, mind két karomból kiment az erő.

Orosz is beragadt, a sötétben nem látta kanálist és belement, hiába próbált kimászni, csak elásta magagát, fel is akadt, se előre, se hátra. Most ottmaradtak Szókével tanácsstalanul – adta elő a Pesti gyerek.

És a csörlő, nem segít?

Nincs hova kötni, sehol egy fa a környéken. Mi legyen?

Be kell hozni őket, minden áron! Van valami ötlet? – majd tanácstalanul sóhajtottam.

Van, ez biztos sikerül, a harckocsimentő, az kihúzza mindent – ált elő a nem az eszéről híres Jozsó.

Menjetek mind a ketten, keressétek meg a vezetőjét a vontató gépnek, és hozzátok ide, gyorsan! Elmentek.

Jöttek is hamar.

Őrvezető, – mert a nevét nem tudtam, de most nem volt érdekes – elég nagy bajba vagyunk, ezen csak te tudnál segíteni a gépeddel.

Útközben elmondták már – vágott közbe.

Van parancs, mert ha nincs, nem tehetek semmit. Csend. A hallgatásból ítélve nincs, persze az ÜTI sem tudja meg, majd szuszogott egy nagyot az őrvezető.

Ez a szuszogás mindent jelentett, bene van!

A remény, - valahol olvastam, de most nem jut eszembe, - sikerülni kell.

Az Őrvezető a harckocsimentővel – csak a civilek kedvéért, az egy T34 harckocsi, csak nincs rajta a lövegtorony, mentésre használják – elindult a kapu felé, majd eltűnt a sötét éjszakában.

Majdnem szemben, kicsit rézsút a Nagyboldogasszony templom harangja éppen a tizenkettőt ütötte. Ez a véletlen kongatás éppen jól jött, mert a harckocsivontató csörömpölését elnyomta.

A teremtő velünk van, kimászunk a bajból, érzem!

Néztem az eget, kerestem a teremtőt, de csak a felhőkből előkandikált csillagokat láttam. Felálltam a lócáról, mert a Baja felett járó holdat csak így láthattam. A hold palacsinta képe most jobban ragyogott, felhő nem takarta, udvara sem volt, drukkol nekünk.

A templom harangja megkondult. Csak egyet. Egy óra.

A fák között egy kétszemű pislákoló fény tűnt fel. A kapu felől jön. A lidérces őszi párában, ami a fák között megrekedt, más nem lehetett látni csak a két imbolygó fényt.

A kapu felől, jön egy alak, közelebb ér, most látom csak, hogy Jozsó.

Jönnek! Jönnek, mind a hárman egymás után, lihegte boldogan Jozsó. Hozom a kulcsot, - ami fel volt akasztva a

kulcstartóra – és zárom a kaput nehogy észrevegye valaki, hogy kint voltunk.

A harckocsimentővel a katona beállt a tankok mellé a helyére. Oda is szaladtam megnézni mennyire sáros, de csak a lánctalp volt nem nagyon sáros, valószínű, hogy útközben lepergett. Közben az őrvezető kászálódott ki a vasszörnyből. Kezdtém volna hálálkodni, de leintett.

Majd iszunk egy pofa sört a kantinba, többet nem mondott, eltűnt.

A pár nyárfából álló kiserdőt nem kerültem meg, hanem átvágtam a garázssorhoz ahol a két teherautó állt. Szőke meg a Pesti, egy bottal piszkálgatták a sarat a kocsiról. Mellette Orosz kocsija még gőzölgött a mennyezetig felcsapott sártól.

Azt mondtad, hogy a te Csepeled az sehol nem akad el, ezért számítottam rád, és kihúzott ki, egy rozsdás félig tank, na, szép. – mondtam szemrehányóan.

Az Afrika dűnén is tesztelték, a 344-es Csepelt ahol megállta a helyét – vágott vissza az autó sofőrje.

Csak, hogy ott nem volt ingovány meg tengelyig érő sár.

Intettem a két katonának, hogy jöjjenek ide.

Ma már elég volt, eddig megúsztuk maradjanak a kocsik kint, holnap vasárnap, tegyétek rendbe és álljatok vissza a garázsba.

A kanna borról, amit vettem, egy szó sem esett.

Kezdett szemerkélni az eső, még egy szer átmentem megnézni a vasszörnyet, körbejártam, majd a teherautókat is szemügyre vettem. A sáros bevonaton kívül, más, a gáztettre utaló nyomot nem vettem észre. Felsőhajtottam, ezt megúsztuk.

Az eső is eleredt, szinte zuhogott, segített eltüntetni a nyomokat, meg lemosni a nyakig sáros technikát. Lehet, hogy a jóságos hold közbenjárására esett?

Reggel hétkor szolgálatleadás az ÜTI-nél.

Fáradtan, kicsit rendbehoztam magam, majd irány a parancsnoki épület. A folyosón, már egy-két katona álldogált, majd egymás után mindenki megérkezett. Pontosan hét óra.

Jön az ÜTI, mondta valaki, halkan. Mire ideért a százados a sorok katonás sorba rendeződtek. A százados odalépett az első katonához.

Száselvtárs, esemény nem történt – jelentette.

A százados továbblépett, majd még egyet, meg még egyet, így került elém.

Kezemet lendítettem tisztelgésre, hogy jelentsek, de a szó megállt bennem.

Őrmester, maga még ide merészkedik, tudja ki vagyok én?: Én vagyok Szele a király – üvöltötte. Nem jelentette a telephelyi mozgást az éjszaka kellős közepén. Most jutott tudomásomra, hogy a katonák mászkálnak. Mi az nem tudnak aludni? – még jobban üvöltött.

A mellettem álló ügyeletes katona, aki az őrparancsnok volt, szót akart kérni – aki az égvilágon semmit sem tudott az éjszakai hadműveletről.

Szakaszvezető, maga még védeni akarja az Őrmestert – zengett a folyosó.

Gondoskodom, hogy az egész banda gályára kerüljön, ott azután húzhatják az evezőt – tolt a hátra a fején a tányérsapkát.

Se oszolj, vagy valami köszönés, sarkon fordult Szele százados és faképnél hagyott minket.

Egy darabig álldogáltunk a folyosón, majd szépen egymás után elkullogtunk, mint a kutyus, aki valami rosszat tett.

A százados semmiről nem tud, mert nem rukkolt elő semmivel, csak kiabált. A katonatársaim még ennyit sem tudtak, csak pislogtak a százados kirohanására. Az őrparancsnokot is sajnáltam, menteni akart abból, amit ő sem tudott. Most világosodott meg bennem, hogy pontosan senki semmiről semmit nem tud. Még a végén szerencsém lesz.

Hétfő van, parancskihirdetésre gyűltünk a folyosón. A szolgálatvezető főtörzs tartott eligazítást, beszámolt a múlt heti derekas munkánkról, arról, hogy szívvel, és megbízhatóan szolgáltuk a dolgozó népet.

1967. október 23. a leszerelés napja.

A reggelit, katonás rendben a főtörzs vezetésével kellett elfogyasztani. Ma, az utolsó napon semmi huncutkodás, pedig az öreg katonától ez megszokott, szokatlanul szótlán a század, mintha első nap lenne a seregben. Reggeli után civilbe öltözés, ruházat leadás következett. A ruházatunkat csak be kellett dobálni a raktárba, semmi rovarcs, mint

máskor, pontosan szám szerint hány kapca, hány ing, vagy így tovább. A fegyver számát nézte meg, majd egyeztette a papíron lévő adatokkal, egyezett. Kiosztották az egy napi hideg élelmet, amiről megtudtuk, hogy ma már ebéd nincs. Mindenki civilben. Szótlanul mászkáltunk ide-oda, csak két évig voltunk itt összezárva, egymásra utalva. A kalocsai Nagyboldogasszony templom harangja éppen a tizenkettőt kongatta, mikor a mozdony rövidet füttyentett, és a leszerelő katonákkal elindult a civil élet felé. Isten veled Kalocsa, integettünk az elinduló vonat ablakából.

Debrecen, 2023. december 5.

TARTALOM

ELŐSZÓ

ELSŐ:

A laktanya.

MÁSODIK:

A század.

HARMADIK:

Áthelyezve.

NEGYEDIK:

Bugac.

ÖTÖDIK:

A telephely.

HATODIK:

A megkerült ágyú.

HETEDIK:

Bortúra.

VÉGE